

Storbankskoncernernas olika verksamheter

– en översiktlig beskrivning av olika delmarknader

RAPPORT 2016:2

Storbankskoncernernas olika verksamheter

– en översiktlig beskrivning av olika delmarknader

Konkurrensverkets rapportserie 2016:2

Konkurrensverket mars 2016

Utredare: Stefan Åkerblom

ISSN-nr 1401-8438

E-print, Stockholm 2016

Foto: Matton Images

Innehåll

Sammanfattning	5
Summary	6
1 Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte	8
1.3 Definitioner och avgränsningar	9
1.4 Genomförande	10
1.5 Disposition	10
2 Den svenska banksektorn	11
2.1 Antal banker i Sverige	11
2.2 Total in- och utlåning	12
3 De fyra storbankskoncernerna	17
3.1 Betydelsen i ekonomin	17
3.2 Nyckeltal	21
4 In- och upplåning	34
4.1 Marknadsaktörer	34
4.2 Marknadsandelar	35
4.3 Verksamhetens betydelse	36
5 Kreditmarknaden	39
5.1 Marknadsaktörer	39
5.2 Marknadsandelar	40
5.3 Verksamhetens betydelse	44
6 Fondmarknaden	47
6.1 Marknadsaktörer	47
6.2 Marknadsandelar	48

7	Livförsäkringsmarknaden	52
7.1	Marknadsaktörer	53
7.2	Marknadsandelar.....	54
7.3	Nyckeltal för dotterbolagen	56
8	Övriga marknader	58
8.1	Betaltjänster	58
8.2	Värdepappersrörelser	60
8.3	Finansbolagstjänster.....	62
8.4	Rådgivning, konsultation och andra tjänster	63
9	Allmänt om konkurrenssituationen	64
9.1	Inträdesbarriärer.....	64
9.2	Utmaningar och trender	68
10	Internationell utblick.....	73
10.1	Bankernas totala tillgångar i olika länder	73
10.2	Systemviktiga institut i olika länder	74
10.3	Marknadskoncentration i olika länder	75
11	Slutsatser	79
	Referenser	82
	Bilaga 1 Banker med tillstånd i Sverige.....	85
	Bilaga 2 Nordea Bank AB.....	88
	Bilaga 3 Skandinaviska Enskilda Banken AB	89
	Bilaga 4 Svenska Handelsbanken AB	91
	Bilaga 5 Swedbank AB	92
	Bilaga 6 Kreditbetyg	93

Sammanfattning

De fyra storbankskoncernerna Nordea, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken och Swedbank är verksamma på ett flertal delmarknader. Syftet med den här rapporten är att beskriva verksamheterna inom koncernerna och översiktligt redogöra för konkurrenssituationen på de olika marknaderna. Fokus ligger på de stora verksamheterna in- och upplåning, krediter, fonder och livförsäkringar, men även övriga marknader berörs.

Storbankskoncernerna har tillsammans en mycket stark ställning när det gäller in- och upplåning samt kreditgivning. Detta trots att det finns relativt många verksamma aktörer på dessa marknader, vilket kan tyda på att det finns en bristande kundrörlighet. På bolånesidan indikerar storbankernas kraftigt ökade bruttomarginaler de senaste åren att priskonkurrensen kan ha minskat, men det kan också vara en effekt av exempelvis ökade kapitalkrav.

Även på fondmarknaden har storbankerna en stark ställning. Det är dock en marknad som präglas av sjunkande förvaltningsavgifter och ökad internationell konkurrens de senaste åren, vilket har medfört att storbankernas fondbolags dominans har minskat.

När det gäller livförsäkringsmarknaden har storbankerna inte lika stark ställning som på övriga delmarknader som ingår i rapporten. Det är en marknad som istället är koncentrerad till några andra stora aktörer.

Rapporten är skriven inom ramen för Konkurrensverkets konkurrensfrämjande verksamhet.

Summary

The four major banking groups Nordea, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken and Swedbank are active in several market sectors. The purpose of this report is to describe the various businesses within the groups and give an overview of the competitive situation in the different submarkets. The focus is on the major areas deposits, loans, mutual funds and life insurances, but other markets are also mentioned.

The major banking groups composed have a very strong position when it comes to deposits and lending. That is despite the fact that there are a relatively large number of other companies operating in these markets, which may indicate that there is a lack of customer mobility. On the mortgage side the banking groups have been able to significantly increase their gross margins in recent years, which may indicate that price competition have decreased. But, it could also for example be an effect of increased capital requirements.

On the mutual fund market the banking groups also have a strong position. However, it is a market characterized by declining management fees and increased international competition in recent years, which has led to a decrease in dominance for the banking groups' fund management companies.

When it comes to the life insurance market the banking groups does not have as strong a position as in the other submarkets in the report. It is a market which instead is concentrated to a few other major companies.

This report is conducted by the Swedish Competition Authority's Advocacy Department.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Bankerna spelar en stor och viktig roll både i det finansiella systemet och i samhället i stort. Den svenska banksektorn står för drygt 80 procent av den totala kreditgivningen till den reala sektorn (dvs. hushållen och de icke-finansiella företagen) i Sverige. Om konkurrensen på bankmarknaden är bristfällig kan det därmed även påverka förutsättningarna i andra sektorer. Hushållen får näst intill all sin kreditgivning från banksektorn, medan företagen i större utsträckning även använder marknadsfinansiering och krediter från andra aktörer än bankerna.¹

Utöver kreditgivning står bankerna för en betydande del av den finansiella infrastrukturen i samhället, främst vad gäller olika typer av betalningsförmedling, vilket också åskådliggör bankernas viktiga roll. Att den finansiella infrastrukturen fungerar är en förutsättning för att hela det finansiella systemet ska fungera.²

De fyra s.k. storbankskoncernerna Nordea, Skandinaviska Enskilda Banken (SEB), Svenska Handelsbanken (SHB) och Swedbank har en särskilt stark ställning jämfört med de andra verksamma bankerna på den svenska marknaden när det gäller kundvolym, totala tillgångar, antal verksamheter m.m. De är också till viss del särreglerade jämfört med andra banker p.g.a. sin starka ställning.³

---

¹ Se t.ex. Riksbanken (2015a).

² För mer information om den finansiella infrastrukturen i Sverige se exempelvis Riksbanken (2015b).

³ Ett exempel är när det gäller kapitaltäckningskrav.

Konkurrenssituationen på den svenska bankmarknaden är därtill ett ständigt aktuellt ämne i media, ofta relaterat till bankernas vinster. Banksektorn i allmänhet, och de fyra storbankskoncernerna i synnerhet, är förmodligen också det finansmarknadsområde som Konkurrensverket oftast får frågor om från externa intressenter. Även i detta fall ofta relaterade till bankernas vinster. Sammantaget har detta medfört ett behov av en beskrivning av de fyra koncernernas olika verksamheter och konkurrenssituationen på de olika delmarknader där de är verksamma.

1.2 Syfte

Syftet med den här rapporten är att beskriva de fyra storbankskoncernernas olika verksamheter och översiktligt redogöra för konkurrenssituationen på de olika delmarknaderna där de är verksamma. Följande frågor är därför av intresse att besvara:

- Vilka olika delmarknader är de fyra storbankskoncernerna verksamma på?
- Hur betydelsefulla är olika verksamheter och delmarknader för de olika koncernerna?
- Hur ser konkurrenssituationen översiktligt ut på respektive delmarknad?
- Skiljer sig den svenska bankmarknadsstrukturen från hur det ser ut i andra europeiska länder?

Fokus ligger på de stora verksamheterna in- och upplåning, krediter, fonder och livförsäkringar, men även övriga marknader berörs.

Rapporten är skriven inom ramen för Konkurrensverkets konkurrensfrämjande verksamhet. Avsikten är att den ska fungera kunskapsuppbyggande både internt och externt.

1.3 Definitioner och avgränsningar

Med storbankskoncernerna avses i det här fallet moderbolagen Nordea Bank AB, Skandinaviska Enskilda Banken AB, Svenska Handelsbanken AB och Swedbank AB⁴, **samt** alla dotterbolag som ingår i koncernerna.⁵ Det är primärt de dotterbolag som är registrerade i Sverige som berörs i rapporten, eftersom det främst är dessa som bedöms verka på den svenska marknaden.

I de fall där tidsserier redovisas sträcker de sig som längst tillbaka till år 2001, eftersom det var första verksamhetsåret efter att MeritaNordbanken (Sverige), Unidanmark A/S (Danmark) och Christiania Bank og Kreditkasse ASA (Norge) fusionerats och blivit Nordea.⁶

Slutligen är det värt att framhålla att de marknadsavgränsningar som används i den här rapporten för olika delmarknader **inte nödvändigtvis** är samma avgränsningar som hade använts om det istället hade varit frågan om tillsynsverksamhet, dvs. tillämpning av konkurrensreglerna (s.k. relevant marknadsavgränsning).

---

⁴ Innan år 2006 under namnet Föreningssparbanken AB.

⁵ Fortsättningsvis betecknas koncernerna Nordea, SEB, SHB och Swedbank.

⁶ Därtill förvärvades också Postgirot Bank för att ingå i koncernen.

1.4 Genomförande

De primära datakällorna i rapporten är bankkoncernernas egna årsredovisningar, men även data från Riksbanken, Finansinspektionen, Statistiska centralbyrån (SCB), InfoTorg, Bankföreningen, Europeiska centralbanken (ECB) m.fl. används.

Finansinspektionen, SCB och Bankföreningen har bidragit med faktagranskning och värdefulla synpunkter på olika delar av rapporten. Därtill har ett flertal medarbetare på Konkurrensverket bistått på olika sätt i arbetet.

1.5 Disposition

I *kapitel 2* redogörs för den svenska bankmarknaden i allmänhet, medan *kapitel 3* behandlar de fyra storbankskoncernernas ställning mer övergripande. I *kapitel 4–7* behandlas marknaderna för in- och upplåning, krediter, fonder och livförsäkringar. *Kapitel 8* innehåller en överblick av några övriga marknader. I *kapitel 9* diskuteras konkurrenssituationen i allmänhet på den svenska bankmarknaden, samt några av de utmaningar och trender som bankerna står inför de kommande åren. Avslutningsvis sätts den svenska banksektorn i ett internationellt perspektiv i *kapitel 10*.

2 Den svenska banksektorn

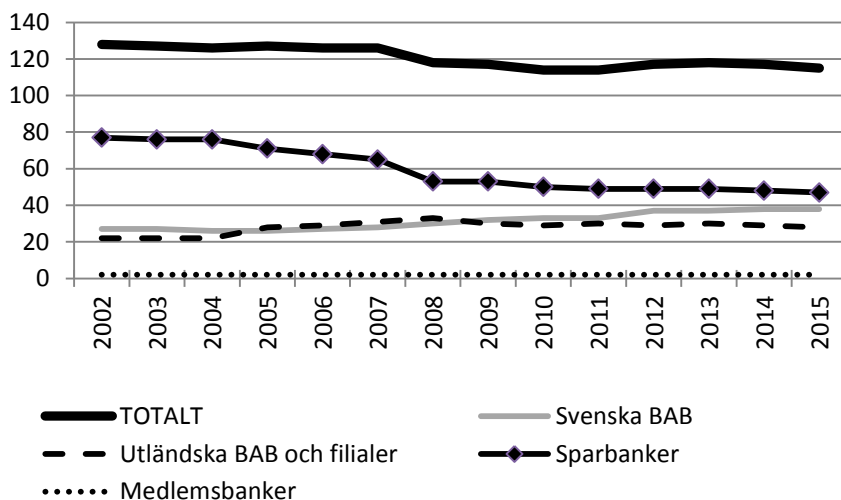
Bank- eller finansieringsrörelse får bedrivas i Sverige efter tillstånd från Finansinspektionen. Förutsättningarna framgår av lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt förordningen (2004:329) om bank- och finansieringsrörelse. För sparbanker finns även regler i sparbankslagen (1987:619) och för medlemsbanker i lagen (1995:1570) om medlemsbanker.

I begreppet bankrörelse ingår att förmedla betalningar via generella betalsystem och att ta emot pengar på konto, medan begreppet finansieringsrörelse avser verksamhet som har till ändamål att ta emot återbetalningspliktiga medel från allmänheten. Definitionen omfattar också att lämna kredit och att ställa garanti för kredit eller att i finansieringssyfte förvärva fordringar eller upplåta lös egendom till nyttjande (s.k. leasing).

2.1 Antal banker i Sverige

Det totala antalet banker med tillstånd av Finansinspektionen att bedriva verksamhet i Sverige har varit relativt konstant sedan början av 2000-talet, vilket illustreras i *figur 1*. Antalet sparbanker har successivt minskat till antalet under perioden, medan svenska bankaktiebolag (BAB) har ökat. Detta beror delvis på att vissa sparbanker har ombildats till bankaktiebolag. Även utländska bankaktiebolag och filialer har ökat något under perioden.

Figur 1 Antal banker med tillstånd i Sverige, 2002–2015

Anm.: Avser december månad respektive år.

Källa: Bankföreningen/Finansinspektionen (Företagsregistret).

I slutet av 2015 fanns det totalt 115 banker med tillstånd att bedriva verksamhet i Sverige. Av dessa var 38 svenska bankaktiebolag, 28 utländska bankaktiebolag och filialer, 47 sparbanker och 2 medlemsbanker.⁷ Därtill finns ett stort antal utländska banker som anmält gränsöverskridande handel till Sverige.

2.2 Total in- och utlåning

Den svenska banksektorn består av både stora koncerner med olika dotterbolag som bedriver en mängd olika verksamheter och mindre nischade aktörer som enbart bedriver bank- och finansieringsrörelse. Detta faktum medför vissa svårigheter när bankernas totala

⁷ Samtliga banker som i skrivande stund har tillstånd redovisas i *bilaga 1*.

in- och utlåning ska illustreras. Exempelvis så kommer en stor del av de fyra storbankskoncernernas utlåning från bostadsinstitut/hypoteksbolag, vilka alltså inte räknas som banker. Av denna anledning redovisas i *tabell 1* både de s.k. monetära finansinstitutens (MFI)⁸ och bankernas totala in- och utlåning. Kategorin "monetära finansinstitut" kan sägas spegla storbankskoncernernas olika verksamheter bättre än kategorin "banker", medan den sistnämnda kategorin kan passa bättre för att beskriva de mindre bankaktörerna.

Det kan konstateras att både hushållen och företagen utgör stora kundgrupper, medan offentliga aktörer endast utgör en bråkdel. Dessutom har de monetära finansinstituten en stor del av kunderna utanför Sveriges gränser (både icke-MFI och MFI). När det exempelvis gäller den totala utlåningen utgörs 28 procent av ställningsvärdet av utlåning till utländska aktörer.

---

⁸ De monetära finansinstituten kan delas in i banker, bostadsinstitut, finansbolag, övriga monetära finansinstitut (kommun- och företagsfinansierade institut, penningmarknadsfonder, monetära värdepappersbolag och fondkommissionärer samt övriga monetära finansinstitut), monetära finansinstituts filialer i utlandet och utländska monetära finansinstituts filialer i Sverige.

Tabell 1 De monetära finansinstitutens totala in- och utlåning i total valuta, ställningsvärden december 2015

	Monetära finansinstitut (MFI)		varav banker	
	In- och upplåning, mdkr	Utlåning, mdkr	In- och upplåning, mdkr	Utlåning, mdkr
Till icke-MFI	3 634	7 170	3 562	3 817
- varav hushåll	1 586	3 300	1 549	1 138
- varav företag	1 090	2 069	1 084	1 324
- varav offentlig sektor	139	221	139	100
- varav utländska icke-MFI	819	1 580	789	1 256
Till MFI	2 315	2 446	1 142	2 310
- varav svenska MFI	1 248	1 298	241	1 187
- varav utländska MFI	1 068	1 148	901	1 123
TOTALT	5 949	9 616	4 704	6 127

Anm.: Avrundningar medför att vissa summeringar skiljer sig från totalsummorna.

Källa: SCB (Finansmarknadsstatistik).

Hushållen lånar främst med bostäder som säkerhet

Av det totala ställningsvärdet på 3 300 miljarder kronor i *tabell 1*, som avser den sammanlagda utlåningen från samtliga monetära finansinstitut till hushållen, utgör drygt 82 procent lån med bostäder som säkerhet. Konsumtionslån utgör 5 procent och övriga lån 13 procent.⁹

⁹ SCB (Finansmarknadsstatistik).

Företagen lånar också främst med säkerheter

Det vanligaste är att företagen liksom hushållen lånar med någon form av säkerhet från finansinstituten. Den stora merparten (82 procent) av den totala utlåningen från samtliga monetära finansinstitut till de icke-finansiella företagen utgjordes i slutet av 2015 av lån med säkerhet, exempelvis fastigheter. På motsatt sätt utgör alltså lån utan säkerhet, s.k. blancokrediter, knappt en femtedel (18 procent) av företagsutlåningen.¹⁰

In- och upplåning finansierar merparten av tillgångssidan

De monetära finansinstituten kan finansiera balansräkningens tillgångssida på flera sätt. In- och upplåning är den främsta finansieringskällan och uppgick i slutet av 2015 till drygt hälften (46 procent) av det totala ställningsvärdet för samtliga monetära finansinstituts samlade tillgångar.¹¹ Tre fjärdedelar (73 procent) av detta var företagsupplåning (både från icke-MFI och från MFI),¹² medan hushållen stod för resten.

En annan stor finansieringskälla för finansinstituten är emitterade värdepapper, som uppgick till drygt 38 procent av de samlade tillgångarna. Det handlar framför allt om obligationer som utgjorde drygt 75 procent av värdepappersfinansieringen för de monetära finansinstituten, varav majoriteten var s.k. säkerställda obligationer

---

¹⁰ SCB (Finansmarknadsstatistik).

¹¹ Ställningsvärdet för de samlade tillgångarna uppgick till 12 866 miljarder kronor (december 2015).

¹² Inklusive en mycket liten del från offentlig sektor.

(covered bonds).¹³ Därefter utgjorde certifikat 18 procent av värdepappersfinansieringen. Förlagslån och övriga emitterade värdepapper utgjorde endast mindre delar.

Resten av balansräkningens skuldsida utgörs av derivatinstrument (utgjorde genomsnitt 5 procent av tillgångarna i slutet av 2015), övriga skulder (5 procent av tillgångarna) och eget kapital (6 procent av tillgångarna).¹⁴

---

¹³ Enligt Riksbanken (2014) har marknaden för säkerställda obligationer ökat kraftigt de senaste 10 åren. Detta främst med anledning av att banker och kreditmarknadsföretag sedan den 1 juli 2004 har rätt att emittera sådana typer av obligationer. Se även lagen (2003:1223) om utgivning av säkerställda obligationer.

¹⁴ SCB (Finansmarknadsstatistik).

3 De fyra storbankskoncernerna

I föregående kapitel illustrerades den svenska banksektorn som helhet. Sektorn är vidare i hög grad koncentrerad till de fyra storbankskoncernerna Nordea, SEB, SHB och Swedbank, vilka belyses närmare i detta kapitel.

3.1 Betydelsen i ekonomin

I följande underrubriker redogörs för några aspekter som belyser de fyra bankkoncernernas storlek och betydelse i ekonomin.

Stora kundvolym

De fyra storbankskoncernerna betjänar tillsammans mycket stora kundvolym, både i Sverige och utomlands. Kundsammansättningen såg enligt bankernas egna uppgifter ut enligt följande under verksamhetsåret 2015:¹⁵

- Swedbank hade drygt 7,2 miljoner privatkunder och 640 000 företagskunder i Sverige och de baltiska länderna, varav drygt 4 miljoner privatkunder respektive 331 000 företagskunder var hänförliga till den svenska marknaden.
- SEB hade drygt 4 miljoner privatkunder och 400 000 företagskunder i Sverige och de baltiska länderna. Av dessa var runt 1,3 miljoner privatkunder och ca 257 000 företag s.k. helkunder.

---

¹⁵ Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisning för år 2015.

Observera att det inte är antalet unika kunder som redovisas. Vissa är kunder i flera av bankerna samtidigt.

- Nordea hade över 10 miljoner privatkunder totalt, varav drygt 4,1 miljoner var hänförliga till den svenska marknaden, och drygt 590 000 företagskunder, varav ungefär 220 000 i Sverige. Nordea har vidare en stor del av sin kundbas i Danmark, Finland och Norge, och betydligt färre kunder i de baltiska länderna.
- Handelsbanken redovisar inte hur många kunder de har i sin årsredovisning, utan fokuserar istället på antal kontor och kundnöjdhet.

Identifierade som systemviktiga institut

Finansinspektionen har för år 2015 bedömt att endast de fyra storbankerna ska identifieras som s.k. systemviktiga institut.¹⁶ Detta i enlighet med Europeiska bankmyndighetens (EBA) riktlinjer om hur övriga systemviktiga institut (O-SII) ska identifieras och vilket kapitalbuffertkrav de bör påföras.

EBA:s metod för att identifiera O-SII baseras i första hand på en uppsättning obligatoriska indikatorer som ska fånga följande fyra kategorier av systemviktighet:

- Storlek (totala tillgångar).
- Betydelse för den nationella ekonomin (värdet av inhemska betalningstransaktioner, samt in- och utlåning från/till den privata sektorn inom EU).

---

¹⁶ Nordea är den enda av de fyra storbankerna som har identifierats som ett **globalt** systemviktigt institut (G-SII). Se Finansinspektionen (2015b).

- Komplexitet/gränsöverskridande verksamhet (värdet av OTC-derivat, samt skulder och fordringar över jurisdiktionsgränser).
- Sammanlänkning (t.ex. skulder och tillgångar inom det finansiella systemet).

Bedömningen av vilka institut som ska identifieras som systemviktiga kan förändras från år till år, men Finansinspektionen konstaterar emellertid att det institut som för närvarande är det femte mest systemviktiga i Sverige ligger långt under den angivna gränsen för systemviktighet.¹⁷

Några av de största bolagen listade på Stockholmsbörsen

Det finns ett flertal olika sätt att mäta storleken på ett bolag. Några exempel är i termer av omsättning, börsvärde eller antal anställda. Storbankerna utgör oavsett vilket mått som används några av de största bolagen som är verksamma i Sverige.

I *tabell 2* nedan redovisas ett urval av de största bolagen listade på Nasdaq Stockholm utifrån börsvärde i slutet av 2014. Som synes var Nordea störst av de fyra storbankskoncernerna, både i termer av börsvärde och i termer av antalet anställda. Nordea hade också det högsta rörelseresultatet av de fyra bankerna under det aktuella året.

---

¹⁷ Finansinspektionen (2015a).

Tabell 2 Ett urval av de största bolagen listade på Nasdaq Stockholm (Large Cap), år 2014

Bolag	Börsvärde, mdkr	Rörelseresultat, mdkr	Antal anställda, tusental	Sektor
Hennes & Mauritz	528,6	25,6	93,4	Consumer services
Nordea Bank	365,4 *	39,4 *	29,4	Financials
Ericsson	310,2	16,8	117,2	Technology
Atlas Copco	261,7	17,0	43,6	Industrials
SHB	233,0	19,2	11,7	Financials
Swedbank	221,3	21,0	14,6	Financials
SEB	218,4	23,3	16,7	Financials
TeliaSonera	218,2	22,7	26,2	Telecommunications
Investor	215,7	52,1	15,6	Financials
Volvo	181,7	8,4	94,6	Industrials
ASSA ABLOY	153,8	9,3	10,7	Industrials
SCA	119,1	10,4	44,2	Consumer goods
Sandvik	95,8	10,1	47,3	Industrials

Anm.: Data avser koncernerna. Antalet anställda avser medeltal under året. Sektorindelningen följer Nasdaq OMX Nordics indelning.

* Omräknade från EUR till SEK med de i årsredovisningen angivna valutakurserna.

Källa: Respektive bolags årsredovisning för år 2014, egna beräkningar.

Verksamma på ett flertal olika delmarknader

Som poängterats tidigare, och kommer att ägnas ytterligare uppmärksamhet senare i rapporten, är storbankerna verksamma på flera olika delmarknader – något som ökar deras betydelse i ekonomin. Riksbanken har exempelvis grupperat storbankernas olika verksamheter enligt vad som visas i *tabell 3*.

Tabell 3 Storbankskoncernernas större verksamheter i Sverige och några av deras dotterbolag, år 2015

Bank	Bolåneinstitut	Fondbolag	Värdepappersrörelse	Försäkringsbolag	Finansbolag
Nordea Bank AB	Nordea Hypotek AB	Nordea Fonder AB	Nordea Investment Management AB	Nordea Liv och Pension AB	Nordea Finans AB
Svenska Handelsbanken AB	Stads-hypotek AB	Handelsbanken Fonder AB	Bedrivs i banken.	Handelsbanken Liv AB	Handelsbanken Finans AB
Skandinaviska Enskilda Banken AB	Bedrivs i banken	SEB Fonder AB	Enskilda Securities AB	SEB Trygg Liv AB	Bedrivs i banken.
Swedbank AB	Swedbank Hypotek	Swedbank Robur Fonder AB	Bedrivs i banken.	Swedbank Försäkring AB	Bedrivs i banken.

Anm.: Riksbanken poängterar att bankerna inte alltid själva grupperar sina bolag enligt ovanstående och att vissa bolag därför kan täcka fler verksamheter.

För en redovisning av samtliga direktägda dotterbolag inom koncernerna se *bilaga 2-5*.

Källa: Riksbanken (2015d).

3.2 Nyckeltal

I *tabell 4* redovisas några utvalda nyckeltal för de fyra bankkoncernerna. Som tidigare nämnts är Nordea den största koncernen totalt sett, både när det gäller antal dotterbolag, antal anställda och balansomslutning. När det gäller den svenska marknaden så har dock både SHB och Swedbank fler antal kontor och fler antal anställda. SEB har färre antal kontor än de övriga, men fler antal anställda i Sverige än både Nordea och SHB.

Tabell 4 Utvalda nyckeltal för storbankskoncernerna, år 2015

	Nordea	SEB	SHB	Swedbank
Antal företag i koncernen (december 2014)	208	77	42	65
Antal anställda (medeltal)	29 681	16 599	11 819	15 293
- varav i Sverige	6 957	8 320	7 263	8 373
Antal kontor i Sverige (år 2014)	231	160	463	275
Balansomslutning, mdkr	5 944 *	2 496	2 522	2 149
Utlåning till allmänheten, mdkr **	3 133 *	1 353	1 867	1 371
Inlåning från allmänheten, mdkr **	1 777 *	884	754	744
Eget kapital, mdkr	285 *	143	128	123
Rörelseintäkter, mdkr	95 *	44	40	38
Årets resultat, mdkr	34 *	17	16	16

* Omräknade från EUR till SEK med de i årsredovisningen angivna valutakurserna.

** Exklusive Riksgälden och återköpsavtal. Med allmänhet avses hushåll, företag, kommuner m.fl. både i Sverige och utomlands.

Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisning för år 2015, InfoTorg, egna beräkningar.

Hur stor andel av rörelseintäkterna som härrör från den svenska marknaden varierar mellan koncernerna. I Nordeas fall rör det sig om 26 procent, medan det för Swedbank och SHB handlar om 76 respektive 63 procent. För SEB uppgår andelen av bruttointäkterna till 65 procent.¹⁸

Lönsamhet på koncernnivå

En intressant fråga i sammanhanget är hur lönsamma de fyra bankerna är på koncernnivå. Ett vanligt förekommande lönsam-

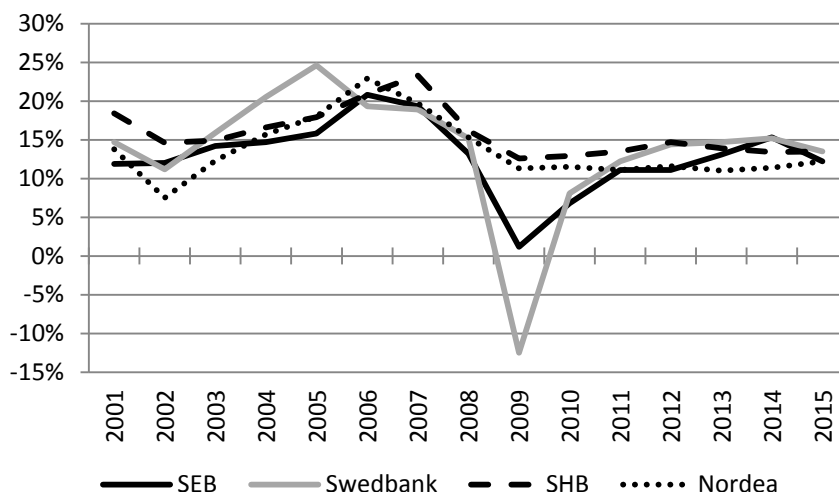
¹⁸ Andelarna avser år 2015. Källa: respektive bankkoncerns årsredovisning för år 2015.

hetsmått är avkastningen på eget kapital,¹⁹ ett mått som bankerna själva i sina årsredovisningar ofta baserar sina lönsamhetsmål på. Målsättningen har ofta angivits till mellan 13 och 15 procent över tid i bankernas respektive årsredovisningar de senaste åren.

I figur 2 redovisas avkastningen på eget kapital för de fyra koncernerna under perioden 2001–2015.

Figur 2 Räntabilitet på eget kapital (RoE) för storbankskoncernerna, procent per år, år 2001–2015

Anm.: Räntabilitet på eget kapital definieras som resultat hänförligt till aktieägarna dividerat med genomsnittligt eget kapital. Engångsposter är inkluderade.

Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisningar för år 2001-2015.

Under den illustrerade tidsperioden är det få år då bankernas räntabilitet har nått under 10 procent per år. Innan den senaste finansiella krisens utbrott år 2008 var avkastningen för samtliga

¹⁹ Resultat hänförligt till aktieägarna i relation till det genomsnittliga egna kapitalet. Nyckeltalet visar således aktieägarnas avkastning på sitt satsade kapital.

banker 20–25 procent per år. Därefter verkar räntabiliteten under senare år ha stabiliserat sig på något lägre nivåer än innan krisen, vilket bl.a. kan vara en effekt av ökade kapitalkrav.

Det framgår också tydligt av figuren att Swedbank och SEB påverkades i större utsträckning av den finansiella krisens utbrott med avseende på minskad kapitalavkastning än vad Nordea och SHB gjorde.

Vad som bör klassas som hög kapitalavkastning finns det olika uppfattningar om. Ur investerarnas perspektiv kan avkastningskravet exempelvis bestå av en s.k. riskfri ränta adderat med en eller flera riskpremier. Dessa riskpremier kan vara allmänna, bransch- och/eller företagspecifika.

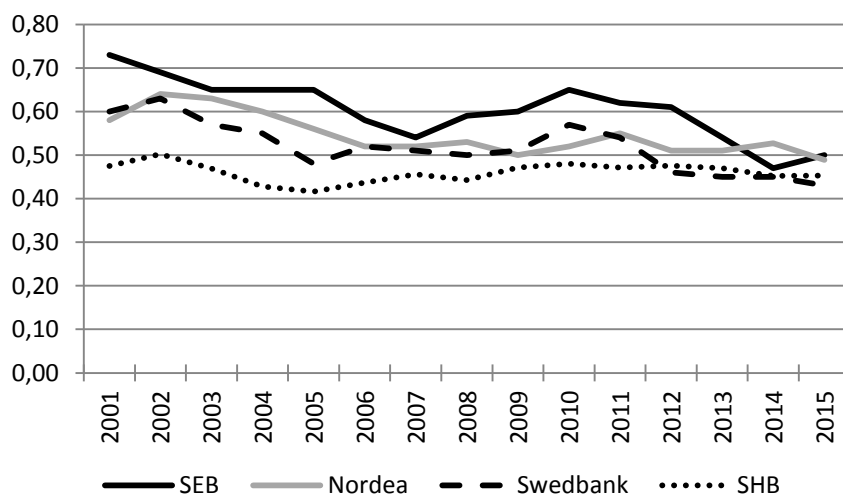
Det finns också olika uppfattningar om lämpligheten i att överhuvudtaget använda räntabilitet på eget kapital som ett lönsamhetsmått för banker.²⁰ Noterbart är emellertid att det överlag kan vara vanskligt att jämföra lönsamheten i banksektorn med lönsamheten i andra branscher där det bl.a. råder andra kapital/finansieringsstrukturer.

Ett annat nyckeltal som brukar användas av bankerna själva är det s.k. K/I-talet (kostnader i relation till intäkter). Det är ett mått på kostnadseffektivitet, alltså en typ av vinstmarginal. K/I-talet redovisas i *figur 3* för de fyra koncernerna för perioden 2001-2015.

---

²⁰ Se exempelvis ECB (2010).

Figur 3 K/I-tal för storbankskoncernerna, år 2001–2015

Anm.: Definierat som totala rörelsekostnader dividerat med totala rörelseintäkter.

Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisningar för år 2001-2015.

Bankkoncernerna har, som illustreras i figuren, generellt blivit mer kostnadseffektiva under perioden.²¹ Det genomsnittliga (ovägda) K/I-talet för de fyra koncernerna har sjunkit från drygt 0,6 i början av 2000-talet till närmare 0,5 under senare år. Denna utveckling är i linje med hur det har sett ut för finansiella företag överlag i Sverige under samma period (vilka bankerna visserligen utgör en del av).²²

²¹ Se även *bilaga 6* där bankernas aktuella kreditbetyg enligt olika ratinginstitut redovisas. Betygen illustrerar den finansiella styrkan hos respektive bank.

²² SCB (Finansiella företag, årsbokslut), egna beräkningar.

Intäkternas sammansättning

Storbankskoncernernas intäkter kommer från flera olika verksamheter på flertalet olika marknader. Därför kan det vara intressant att belysa intäkternas sammansättning närmare.

I bank- och kreditmarknadsbolag överlag utgörs rörelseintäkterna (nettoomsättningen) av summan av räntenettet, provisionsnettot, nettoresultatet av finansiella transaktioner och eventuella övriga intäkter. I *tabell 5* redovisas dessa komponenter för de fyra bankkoncernerna.

Tabell 5 Sammansättning av storbankskoncernernas intäkter, miljarder kronor, år 2015

	Nordea	SEB	SHB	Swedbank
Räntenetto	47,8 *	18,9	27,7	23,0
Provisionsnetto	28,3 *	16,9	9,3	11,2
Nettoresultat av finansiella transaktioner	15,9 *	4,1	2,6	0,6
Övriga intäkter	2,8 *	4,2	0,7	2,9
Totala rörelseintäkter	94,8 *	44,1	40,3	37,6

* Omräknade från EUR till SEK med de i årsredovisningen angivna valutakurserna.

Räntenetto = ränteintäkter för utlåningen minus räntekostnader för inlåning av kunder och upplåning via kapitalmarknaderna.

Provisionsnetto = skillnaden mellan intäkter och kostnader från avgiftsbelagda tjänster (t.ex. kort, betalningar, kapitalförvaltning, aktiehandel, försäkringar, corporate finance m.m.).

Nettoresultat av finansiella transaktioner = resultat från de innehav banken har (t.ex. aktier, in- och utlåning, valutor m.m.). Här ingår även bankens egenhandel med finansiella instrument och redovisningsmässiga värderingseffekter, exempelvis vid ränte- och valutakursrörelser.

Övriga intäkter = intäkter som inte täcks in av föregående poster.

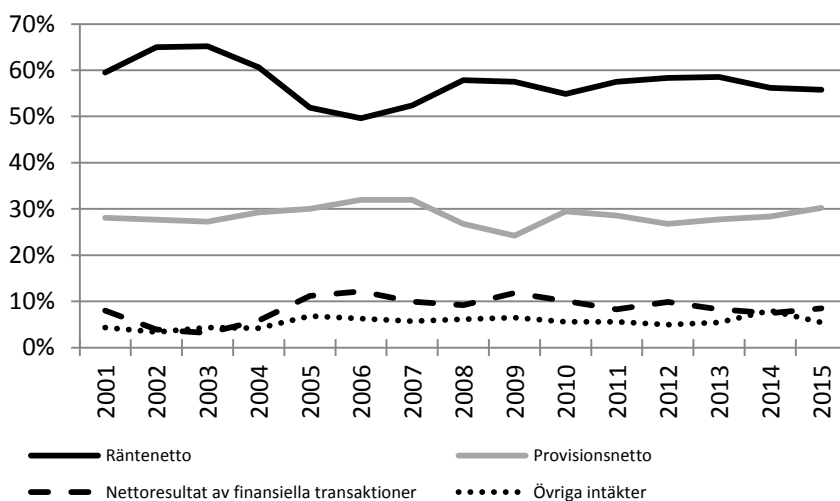
Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisning för år 2015, egna beräkningar.

För samtliga fyra koncerner utgjorde räntenettet den största delen av de samlade rörelseintäkterna år 2015. I genomsnitt uppgick

posten till lite mer än hälften av intäkterna. Detta innebär att det var in- och utlåningen som genererade de största intäkterna till koncernerna. Därefter var det provisionsnettot som i genomsnitt uppgick till nästan en tredjedel av intäkterna.

De olika delkomponenterna har utgjort ungefär lika stora andelar av rörelseintäkterna de senaste åren, vilket illustreras i *figur 4*. Det fanns ett antal år i början av 2000-talet när räntenettot i genomsnitt utgjorde en något större andel av intäkterna och därefter ett antal år där det utgjorde en något mindre andel. Men sedan år 2007 har räntenettots genomsnittliga andel varit relativt stabil.

Figur 4 Genomsnittlig sammansättning av storbankskoncernernas rörelseintäkter, år 2001–2015

Anm.: Genomsnitten utgörs av ovägda medelvärden.

Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisningar för år 2001-2015.

Det är också möjligt att studera intäkternas sammansättning utifrån olika affärsområden/divisioner för att få en uppfattning om vilka

delmarknader som är mest betydelsefulla för bankkoncernerna. Eftersom koncernerna är organiserade på olika sätt är det dock svårt att jämföra intäkternas sammansättning uppdelat på denna grund mellan dem.

Nordea delar in sin verksamhet i tre huvudsakliga affärsområden: Retail Banking, Wholesale Banking och Wealth Management. Retail Banking riktar sig mot privat- och företagskunder, medan Wholesale Banking riktar sig mot de största företagskunderna och institutionella kunder. Inom Wealth Management återfinns i huvudsak tre verksamheter, nämligen Private Banking, Asset Management (bl.a. fondförvaltning) och Life & Pensions (bl.a. livförsäkring).

Retail Banking stod för drygt 50 procent av Nordeas rörelseintäkter och 46 procent av rörelseresultatet under år 2015. Det är också det affärsområde som genererar merparten av räntenettot (drygt 70 procent). Wholesale Banking stod för 24 procent av rörelseintäkterna och drygt 30 procent av resultatet, medan Wealth Management för 19 procent av rörelseintäkterna och drygt 24 procent av rörelseresultatet. Övriga verksamheter stod slutligen för resterande dryga 7 procent av rörelseintäkterna.²³

SEB delar i sin tur in sin verksamhet i sex divisioner: Stora företag & institutioner, Kontorsrörelsen, Kapitalförvaltning, Liv, Baltikum och Övrigt.

Stora företag & institutioner var SEB:s största division under år 2015 då den stod för strax över 40 procent av både de totala rörelseintäkterna och det totala rörelseresultatet för koncernen. Kontorsrörelsen stod för drygt 30 procent av både det totala rörelseresultatet och det totala rörelseresultatet. Kapitalförvaltning och Liv stod vardera för

---

²³ Nordeas årsredovisning för år 2015, egna beräkningar.

strax över 10 procent av både det totala rörelseresultatet och det totala rörelseresultatet.²⁴

SHB använder en mer kontorsindeldad verksamhet som består av ett antal hemmamarknader för kontorsrörelsen (Sverige, Storbritannien, Danmark, Finland, Norge och Nederländerna). Övriga verksamhetsgrenar är Capital Markets och Övrigt.

Kontorsrörelsen står som helhet för drygt 83 procent av SHB:s totala rörelseintäkter och i stort sett hela rörelseresultatet år 2015. Det är den svenska kontorsverksamheten som utgör merparten (drygt 60 procent) av kontorsrörelsens intäkter.²⁵

Slutligen så delar Swedbank in sin verksamhet i fyra affärssegment: Svensk bankverksamhet, Baltisk bankverksamhet, Stora företag & institutioner samt Koncernfunktioner & övrigt.

Även för Swedbanks del så stod Svensk bankverksamhet för merparten av intäkterna och resultatet år 2015, närmare bestämt drygt 60 procent av både de totala rörelseintäkterna och det totala rörelseresultatet. Baltisk bankverksamhet och Stora företag & institutioner stod för drygt 17-20 procent vardera av både Swedbanks totala rörelseintäkter och totala rörelseresultat.²⁶

I *tabell 6* sammanfattas storbankskoncernernas intäkter uppdelat på olika affärsområden/divisioner.

---

²⁴ SEB:s årsredovisning för år 2015, egna beräkningar.

²⁵ SHB:s årsredovisning för år 2015, egna beräkningar.

²⁶ Swedbanks årsredovisning för år 2015, egna beräkningar.

Tabell 6 Sammansättning av storbankskoncernernas intäkter uppdelat på olika affärsområden/divisioner, år 2015

	Räntenetto	Provisionsnetto	Övriga poster	TOTALT
Nordea, % av totala rörelseintäkter	50,4	29,8	19,8	100,0
- varav Retail Banking	34,5	10,6	4,8	49,9
- varav Wholesale Banking	10,2	5,6	8,2	24,0
- varav Wealth Management	1,2	14,2	3,7	19,0
- varav övriga områden	4,4	- 0,5	3,1	7,1
SEB, % av totala rörelseintäkter	42,9	38,2	18,9	100,0
- varav Stora företag & institutioner	18,1	13,3	10,1	41,6
- varav Kontorsrörelsen	17,6	10,0	0,9	28,4
- varav Kapitalförvaltning	1,3	9,6	0,6	11,4
- varav Liv	- 0,1	-	11,3	11,2
- varav Baltikum	4,5	2,5	0,6	7,7
- varav övriga områden	1,6	0,1	- 0,7	0,9
SHB, % av totala rörelseintäkter	68,8	23,1	8,1	100,0
- varav Kontorsrörelsen	65,4	15,5	2,4	83,2
- varav Capital Markets	1,8	7,5	3,5	12,8
- varav övriga områden	1,6	0,0	2,3	4,0
Swedbank, % av totala rörelseintäkter	61,1	29,8	9,1	100,0
- varav Svensk bankverksamhet	35,7	19,1	5,2	60,0
- varav Baltisk bankverksamhet	9,5	5,5	1,8	16,7
- varav Stora företag & institutioner	9,1	5,4	5,4	19,9
- varav Koncernfunktioner & övrigt	6,8	- 0,4	- 2,7	3,8

Anm.: Exklusive elimineringar. Avrundningar och exkluderandet av elimineringarna kan innebära att summeringarna inte alltid överensstämmer på decimalen för respektive affärsområde/division och de totala andelarna.

Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisning för år 2015, egna beräkningar.

Intäkter per produkt-/tjänstegrupp

Att illustrera koncernernas intäkter på ett enhetligt sätt mellan olika produkter och tjänster är inte helt enkelt, eftersom det finns stora skillnader i hur disaggregerat respektive koncern väljer att redovisa sina intäkter uppdelat på detta sätt.

Utöver räntenettot, som berör in- och upplåning respektive utlåning, utgör provisionsnettot en stor del av intäkterna för bankkoncernerna (se föregående avsnitt). Provisionsnettot kommer från de avgiftsbelagda tjänsterna (t.ex. kort, betalningar, kapitalförvaltning, aktiehandel, försäkringar, corporate finance m.m.). I *tabell 7* redovisas provisionsnettot uppdelat på de grova undergrupperna betaltjänst- och kortprovisioner, värdepappersprovisioner respektive övriga provisioner.

Tabell 7 Provisionsnettot som andelar (%) av storbankskoncernernas rörelseintäkter, år 2015

	Nordea	SEB	SHB	Swedbank
Provisionsnetto, % av totala rörelseintäkter	29,8	38,2	23,1	29,8
- varav betaltjänst- och kortprovisioner	5,7	7,8	5,0	8,5
- varav värdepappersprovisioner	15,3	21,1	10,9	12,8
- varav övriga provisioner	8,8	9,4	7,2	8,5

Anm.: Andelarna avser nettoposter. Det kan finnas mindre skillnader i grupperingen av respektive concerns tjänsteutbud inom de olika kategorierna.

Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisning för år 2015, egna beräkningar.

Det kan utifrån tabellen konstateras att betaltjänst- och kortprovisioner (netto) utgör förhållandevis små andelar av koncernernas

totala rörelseintäkter under det aktuella året.²⁷ Värdepappersprovisionerna (netto) utgör desto större andelar av rörelseintäkterna.²⁸

Bankkoncernerna redovisar vanligen också intäkterna uppdelade på mer finfördelade produkt-/tjänstegrupper. I *tabell 8* illustreras hur en sådan indelning kan se ut. **Observera** att det kan finnas vissa skillnader i grupperingen av respektive koncerns tjänsteutbud inom de olika kategorierna.

Tabell 8 Intäkter från olika produkt-/tjänstegrupper som andelar (%) av storbankskoncernernas totala intäkter, år 2015

	Nordea	SEB	SHB	Swedbank
Bank- och finansiering	61	53	77	49
Sparande och kapitalförvaltning	13	13	-	17
Liv och pension	6	5	3	-
Kort och betalningar	-	-	-	18
Kapitalmarknad	18	17	8	8
Finansbolagstjänster	-	-	5	-
Övriga produkter och tjänster	2	12	7	8
TOTALT	100	100	100	100

Anm.: I SEB:s fall avses andelar av bruttointäkter, medan andelarna i övriga fall avser rörelseintäkter.

Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisning för år 2015, egna beräkningar och grupperingar.

²⁷ Betalningsförmedlingsprovisionerna (netto) har i genomsnitt för de fyra storbankerna pendlat mellan 6 och 8 procent av koncernernas totala rörelseintäkter under perioden 2001-2015. Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisningar för år 2001-2015, egna beräkningar.

²⁸ Värdepappersprovisionerna (netto) har i genomsnitt för de fyra storbankerna pendlat mellan 11 och 17 procent av koncernernas totala rörelseintäkter under perioden 2001-2015. Källa: Respektive bankkoncerns årsredovisningar för år 2001-2015, egna beräkningar.

Merparten av koncernernas intäkter kommer från bank- och finansieringsverksamheten. Sparande och kapitalförvaltning står för 13-17 procent av intäkterna, medan liv- och pensionsområdet utgör en mindre del (3-6 procent). Vidare tenderar intäkter från kapitalmarknadsområdet att utgöra större andelar för Nordea och SEB än för SHB och Swedbank.

4 In- och upplåning

In- och upplåning är som tidigare illustrerats en viktig finansieringskälla för de monetära finansinstituten. Från kundernas perspektiv kan det ses som en spar- eller placeringstjänst som konkurrerar med liknande tjänster och produkter.

I slutet av 2015 uppgick ställningsvärdet för den totala in- och upplåningen hos samtliga monetära finansinstitut i Sverige till drygt 5 900 miljarder kronor (i total valuta), varav ungefär 3 600 miljarder kronor kom från aktörer som inte klassas som andra monetära finansinstitut (dvs. svensk och utländsk allmänhet).²⁹

Konkurrensverket har tidigare berört inlåningen i rapporten *Konkurrensen på den finansiella tjänstemarknaden – inlåning, bolån och fonder* (Rapport 2013:4).

4.1 Marknadsaktörer

Utöver banker kan även s.k. inlåningsföretag och kreditmarknadsföretag bedriva in- och upplåning.³⁰ I slutet av 2015 fanns det 20 registrerade inlåningsföretag och 36 svenska kreditmarknadsbolag. Därtill fanns det några få utländska filialer och ett 30-tal utländska kreditmarknadsbolag som anmält gränsöverskridande

---

²⁹ SCB (Finansmarknadsstatistik). In- och upplåning i svenska kronor utgjorde drygt tre fjärdedelar av den totala ställningen.

Med allmänheten avses hushåll, offentlig förvaltning, icke-finansiella företag och finansiella företag som inte klassificeras som monetära finansinstitut.

³⁰ Lagen (2004:299) om inlåningsverksamhet och lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

handel.³¹ Antalet banker med tillstånd i Sverige är över 100 stycken om sparbankerna inkluderas (se *avsnitt 2.1*).

I Konkurrensverket (2013) konstaterades att kundtillströmningen till några av de mindre aktörerna med högre inlåningsränta har ökat de senaste åren, men att dessa fortfarande representerar en relativt liten del av den totala inlåningen.

4.2 Marknadsandelar

Det finns olika grunder att beräkna marknadsandelar för in- och upplåning på. De fyra storbankskoncernerna är internationellt verk-samma och in- och upplåning sker från olika kundtyper i flera olika länder. I det här fallet utgör in- och upplåningen från svensk all-mänhet grunden för marknadsandelarna,³² vilka illustreras i *figur 5* för perioden 2001–2015.

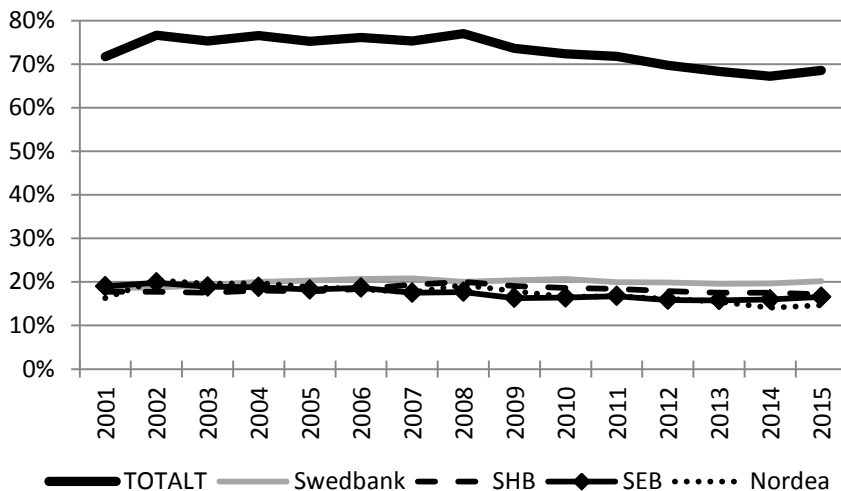
De fyra koncernerna hade tillsammans strax under 70 procent av inlåningen från den svenska allmänheten år 2015. Sedan början av 2000-talet har andelen gått ned från närmare 80 procent. Det är heller inte någon av bankerna som sticker ut med väsentligt högre andel än någon annan, utan samtliga fyra hade omkring 15-20 procent var år 2015.

---

³¹ Finansinspektionen (Företagsregistret).

³² Ett alternativ hade varit att även inkludera in- och upplåning från de monetära finans-instituten. Denna är dock ofta av en lite annan karaktär än in- och upplåningen till allmän-heten och brukar därför vanligen inte inkluderas när bankerna själva i sina årsredovisningar beräknar marknadsandelar för in- och upplåning. Dessutom utgör denna en mycket mindre del av storbankskoncernernas totala in- och upplåning än den som kommer från allmän-heten. Ett ytterligare alternativ hade varit att även inkludera in- och upplåning från utländska aktörer.

Figur 5 Marknadsandelar för storbankskoncernernas in- och upplåning från svensk allmänhet, 2001–2015

Anm.: Avser ställningsvärden för december månad respektive år.

Med allmänhet avses alla aktörer som inte räknas som andra monetära finansinstitut (icke-MFI) exklusive Riksgälden, dvs. hushåll, kommuner, icke-finansiella företag m.fl.

I täljaren ingår samtliga företag inom koncernerna som bedriver in- och upplåning från svensk allmänhet. I nämnaren ingår den sammanlagda inhemska in- och upplåningen i total valuta från svensk allmänhet till monetära finansinstitut.

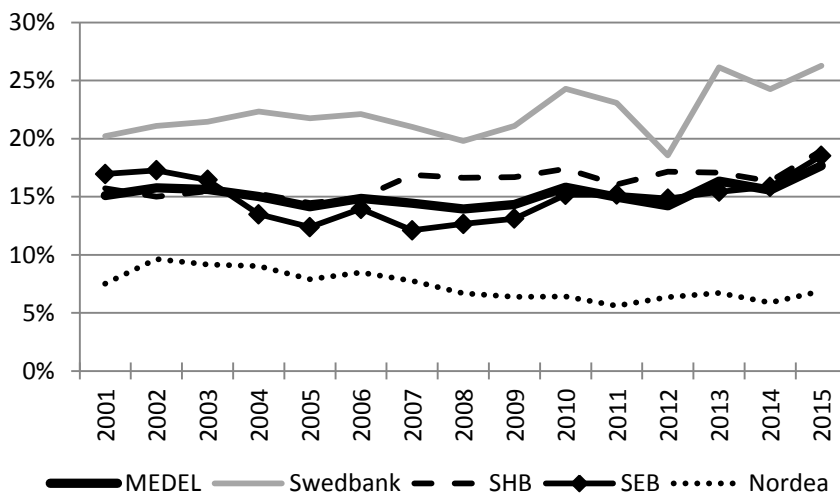
Källa: SCB (Finansmarknadsstatistik), egna beräkningar.

4.3 Verksamhetens betydelse

Jämfört med de flesta andra verksamheter och delmarknader i denna rapport är in- och upplåningen av mer speciell affärsmässig karaktär. Detta eftersom det är en verksamhet som på egen hand inte genererar intäkter till bolaget i fråga. In- och upplåningsverksamheten hör, till skillnad från utlåningsverksamheten, hemma på balansräkningens skuldsida.

För att se vilken betydelse in- och upplåningen från de svenska kunderna har för koncernerna som helhet kan den sättas i relation till deras tillgångssida. Detta görs i *figur 6* för perioden 2001–2015.³³

Figur 6 Storbankskoncernernas in- och upplåning från svensk allmänhet som andel av totala tillgångar, 2001–2015

Anm.: Avser ställningsvärden för december månad respektive år.

Med allmänhet avses alla aktörer som inte räknas som andra monetära finansinstitut (icke-MFI) exklusive Riksgälden, dvs. hushåll, kommuner, icke-finansiella företag m.fl.

I täljaren ingår samtliga företag inom koncernerna som bedriver in- och upplåning från svensk allmänhet. I nämnaren ingår koncernernas totala tillgångar i total valuta.

Källa: SCB (Finansmarknadsstatistik), respektive bankkoncerns årsredovisningar för år 2001–2015, egna beräkningar.

Det kan utifrån figuren konstateras att in- och upplåningen från allmänheten i Sverige överlag har utgjort störst andel av tillgångssidan för Swedbank under perioden. Lägst andel har in- och upplåningen i Sverige utgjort för Nordea, vilket är naturligt

³³ Ett annat alternativ hade varit att sätta in- och upplåningen i Sverige i relation till endast svenska tillgångar, vilket givetvis hade medfört högre andelar. Då fångas dock inte betydelsen av delmarknaden för koncernen som helhet.

eftersom det också är den största koncernen. Nordea har, som tidigare nämnts, en stor del av sin kundbas i Danmark, Finland och Norge.

Totalt sett utgjorde in- och upplåningen från allmänheten i samtliga verksamhetsländer en dryg tredjedel av storbankskoncernernas totala tillgångar år 2015, närmare bestämt 34,8 procent av Swedbanks, 29,9 procent av SHB:s, 35,4 procent av SEB:s och 29,9 procent av Nordeas.³⁴

---

³⁴ Respektive bankkoncerns årsredovisning för år 2015.

5 Kreditmarknaden

Kreditmarknaden kan delas in i krediter till företag respektive krediter till hushåll. Krediter till hushåll kan i sin tur delas in i hypotekslån (främst bolån) och konsumtionslån, vilka exempelvis kan benämnas privatlån, blancolån, SMS-lån, billån m.m. Gemensamt för de olika typerna av konsumtionslån är att de ofta har högre ränta än bolånen eftersom långgivaren har sämre säkerhet för dem.

I slutet av 2015 uppgick ställningsvärdet för den totala utestående utlåningen från samtliga monetära finansinstitut i Sverige till drygt 9 600 miljarder kronor (i total valuta), varav ungefär 7 200 miljarder kronor avsåg utlåning till aktörer som inte klassas som andra monetära finansinstitut (dvs. svensk och utländsk allmänhet).³⁵

5.1 Marknadsaktörer

På kreditmarknaden verkar s.k. kreditgivande institut. Till dessa räknas banker och kreditmarknadsföretag, dvs. företag som erbjuder lån med en viss inriktning såsom bolåneinstitut/hypoteksbolag. Bland dessa återfinns även storbankskoncernernas hypoteksbolag Swedbank Hypotek AB, Nordea Hypotek AB och Stadshypotek AB.³⁶

I slutet av 2015 fanns det 36 registrerade svenska kreditmarknadsbolag. Därtill fanns det nästan 50 registrerade konsumentkredit-

---

³⁵ SCB (Finansmarknadsstatistik). Utlåningen i svenska kronor utgjorde drygt tre fjärdedelar av den totala ställningen.

³⁶ SEB:s bostadslåneverksamhet bedrivs integrerat i banken sedan år 2007 efter en fusion med det tidigare hypoteksbolaget.

institut med tillstånd att bedriva verksamhet i Sverige och ett 30-tal utländska kreditmarknadsbolag som anmält gränsöverskridande handel.³⁷ Antalet banker med tillstånd i Sverige är, som tidigare redogjorts för, över 100 stycken om sparbankerna inkluderas.

5.2 Marknadsandelar

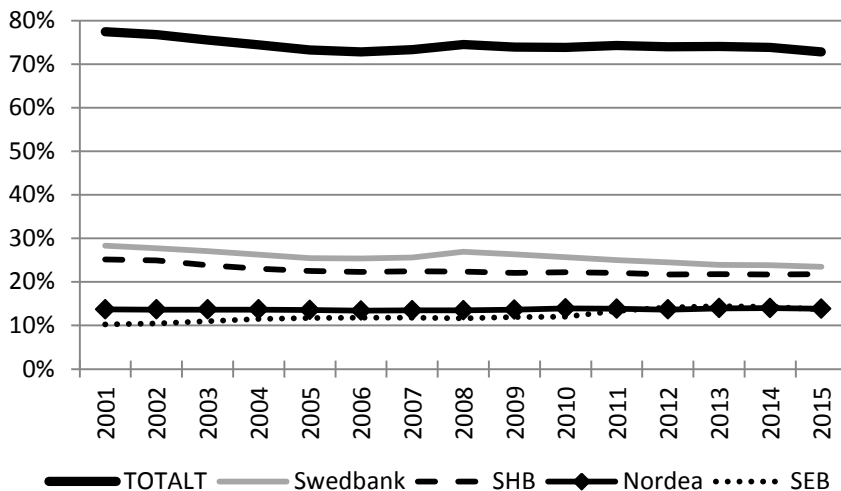
Liksom när det gäller in- och upplåningen finns det olika grunder att beräkna marknadsandelar på. I *figur 7* redovisas de fyra storbankskoncernernas marknadsandelar för den totala utlåningen till svenska hushåll under perioden 2001–2015. Denna utlåning består till allra största del av hypotekslån, dvs. främst bolån. Exempelvis så har bolånen utgjort i genomsnitt närmare 90 procent av koncernernas totala utlåning till de svenska hushållen under den senaste femårsperioden.³⁸

---

³⁷ Finansinspektionen (Företagsregistret).

³⁸ Egna beräkningar baserade på respektive bankkoncerns årsredovisningar år 2010–2015. Genomsnittet utgörs av ett ovägt medelvärde under perioden.

Figur 7 Marknadsandelar för storbankskoncernernas totala utlåning till svenska hushåll, 2001–2015

Anm.: Avser ställningsvärden för december månad respektive år.

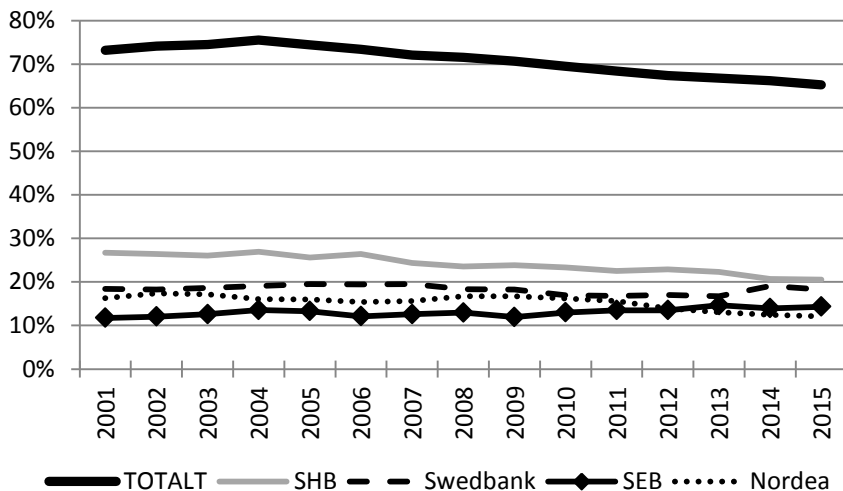
I täljaren ingår samtliga företag inom koncernerna som bedriver utlåning till svenska hushåll. I nämnaren ingår den totala inhemska utlåningen i total valuta till svenska hushåll från monetära finansinstitut.

Källa: SCB (Finansmarknadsstatistik), egna beräkningar.

Som framgår av figuren har storbankskoncernerna en mycket stark ställning när det gäller utlåningen till svenska hushåll, även om den minskat något under perioden. Tillsammans hade de en marknadsandel om över 70 procent år 2015. Swedbank är genomgående störst under perioden och därefter följer SHB. Bägge med marknadsandelar över 20 procent år 2015. Nordeas och SEB:s marknadsandelar var under 15 procent samma år.

När det gäller företagsutlåning har de fyra koncernerna en något svagare ställning då de tillsammans hade en marknadsandel om drygt 65 procent i slutet av 2015. Störst var SHB och Swedbank. Det finns till synes också en nedåtgående trend. Se *figur 8*.

Figur 8 Marknadsandelar för storbankskoncernernas totala utlåning till svenska företag, 2001–2015

Anm.: Avser ställningsvärden för december månad respektive år.

Med företag avses alla aktörer som inte räknas som andra monetära finansinstitut (icke-MFI) exklusive hushållen och Riksgälden.

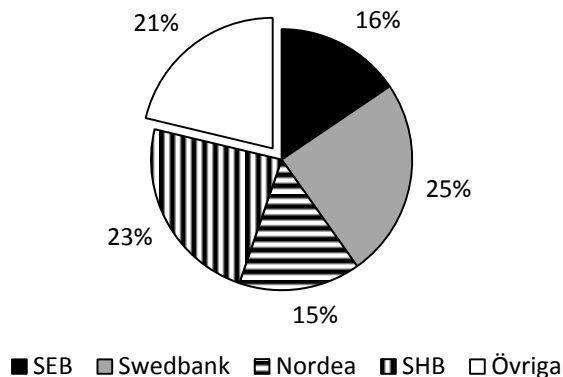
I täljaren ingår samtliga företag inom koncernerna som bedriver utlåning till svenska företag. I nämnaren ingår den totala inhemska utlåningen i total valuta till svenska företag från monetära finansinstitut.

Källa: SCB (Finansmarknadsstatistik), egna beräkningar.

Särskilt om bolånemarknaden

När hänsyn endast tas till hushållslåning med bostadsändamål (dvs. bolån) framkommer i stort sett samma bild över storbankskoncernernas marknadsandelar som när det gäller den totala hushållslåningen. Detta eftersom bolånen utgör en så stor del av den totala hushållslåningen. Totalt hade de fyra koncernerna nästan 80 procent av bolånemarknaden i slutet av 2015, vilket illustreras i *figur 9*.

Figur 9 Marknadsandelar för storbankskoncernernas bostadsutlåning till svenska hushåll, december 2015

Anm.: I nämnaren ingår samtliga monetära finansinstituts totala inhemska utlåning till svenska hushåll för bostadsändamål. Nordeas ställningsvärde har räknats om från EUR till SEK med den i årsredovisningen angivna valutakursen.

Källa: SCB (Finansmarknadsstatistik), respektive bankkoncerns årsredovisning för år 2015, egna beräkningar.

Bolånemarknaden har varit föremål för vissa regelreformer de senaste åren. Ett exempel är att företagen som verkar på marknaden sedan den 1 juni 2015 måste informera sina kunder om de genomsnittliga räntorna på lämnade krediter.³⁹ Syftet är att konsumenterna ska ha goda möjligheter att fatta välgrundade beslut om sina bostadskrediter. Konkurrensverket har emellertid befarat att denna reglerade informationsgivning är något som, tvärtemot dess intentioner, riskerar att leda till minskad konkurrens och högre marginaler på bostadskrediter. Detta eftersom bolånemarknaden kännetecknas av hög koncentration och trögrörliga kunder – faktorer som kan underlätta s.k. tyst samordning mellan aktörerna, exempelvis via prissignalering.⁴⁰

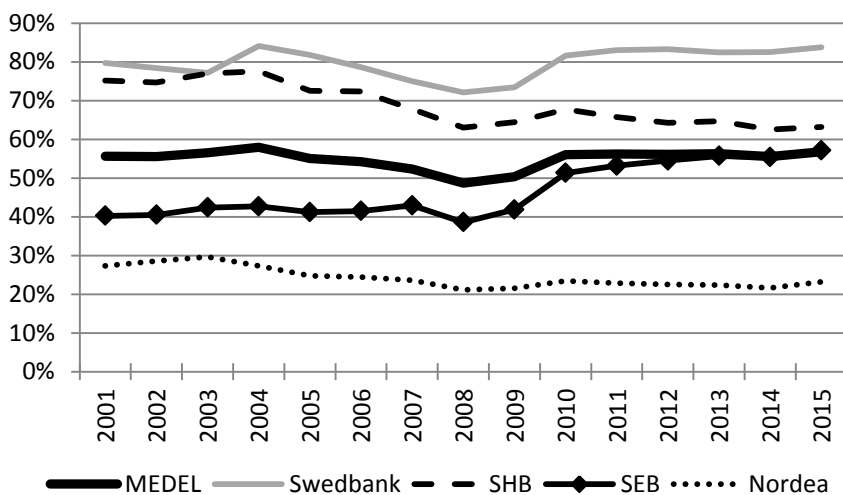
³⁹ FFFS 2015:1 Föreskrifter och allmänna råd om information om ränta på bostadskrediter.

⁴⁰ Konkurrensverket, remissvar på Finansinspektionens förslag till föreskrifter och allmänna råd om information om ränta på bostadskrediter, dnr 620/2014.

5.3 Verksamhetens betydelse

Kreditmarknaden är överlag väldigt betydelsefull för storbankskoncernerna. Som illustrerats tidigare utgör räntenettet den största intäktskällan för samtliga av de fyra koncernerna. I *figur 10* illustreras den svenska kreditmarknadens betydelse för koncernerna som helhet. Detta genom att utlåningen till svensk allmänhet sätts i relation till koncernernas totala utlåning till allmänheten i samtliga verksamhetsländer.

Figur 10 Storbankskoncernernas utlåning till allmänheten i Sverige som andel av total utlåning till allmänheten, 2001–2015

Anm.: Avser ställningsvärden för december månad respektive år.

Med allmänhet avses alla aktörer som inte räknas som andra monetära finansinstitut (icke-MFI) exklusive Riksgälden, dvs. hushåll, kommuner, icke-finansiella företag m.fl.

I täljaren ingår samtliga företag inom koncernerna som bedriver utlåning till svensk allmänhet. I nämnaren ingår koncernernas totala utlåning till allmänheten i total valuta.

Källa: SCB (Finansmarknadsstatistik), respektive bankkoncerns årsredovisningar för år 2001 – 2015, egna beräkningar.

Det kan utifrån figuren konstateras att utlåningen till allmänheten i Sverige överlag utgör störst andel av den totala utlåningen till allmänheten för Swedbank. Lägst andel utgör utlåningen i Sverige för Nordea, vilket är naturligt eftersom det också är den största koncernen. Nordea har, som tidigare nämnts, en stor del av sin kundbas i Danmark, Finland och Norge.

Lönsamheten på bolånemarknaden

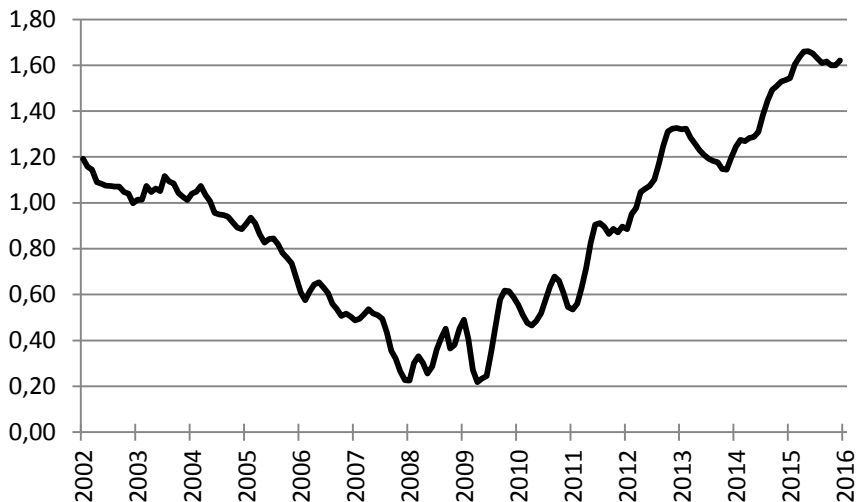
Ett vanligt nyckeltal som brukar användas för att studera bostadsutlåningens lönsamhet är hypoteksbolagens bruttomarginaler.

I Konkurrensverket (2013) konstaterades att storbankernas bruttomarginaler ökat sedan år 2009, från att tidigare ha sjunkit (under perioden 2003–2008). De genomsnittliga bruttomarginalerna har sedan dess fortsatt att öka och är nu högre än i början av 2000-talet, vilket illustreras i *figur 11*. Detta är en indikation på att priskonkurrensen kan ha minskat under senare år. Samtidigt tenderar ökade kapitalkrav, som har varit fallet de senaste åren, att göra bankernas finansieringskostnader högre. De ökade finansieringskostnaderna är också något som kan bidra till att förklara den ökade bruttomarginalen.⁴¹

---

⁴¹ Se exempelvis Finansinspektionen (2015e).

Figur 11 Storbankskoncernernas hypoteksbolags genomsnittliga bruttomarginal för bostadslån, januari 2002 – december 2015

Anm.: Finansieringskostnaden utgör ett genomsnitt av de senaste 90 dagarna och består av kostnaden för ett nytecknat bostadslån med tre månaders räntebindningstid. De olika finansieringskällornas andel av den totala finansieringen uppskattas genom att studera skulderna hos de svenska storbankernas bostadsinstitut. Finansieringskällornas andel skiljer sig mellan bankerna och i modellen används ett genomsnitt för bankernas andelar. De finansieringskällor som ingår är säkerställda obligationer i svenska kronor och i euro (med löptider på 2 respektive 5 år) samt övrig finansiering (inlåning och icke-säkerställd upplåning). Finansieringsandelarna är beräknade genom ett aggregat av Swedbank Hypoteks, Nordea Hypoteks och Stadshypoteks finansieringskällor från 2002 och framåt. SEB Bolån ingår i beräkningarna åren 2002–2006. Därefter inkluderades SEB Bolån i moderbolaget och hypoteksbolaget kan därför inte särskiljas från banken.

Observera att bankerna utöver finansieringskostnaden även har andra kostnader förknippade med bostadslån.

Källa: Finansinspektionen.

6 Fondmarknaden

Den svenska fondmarknaden är en stor marknad med en total fondförmögenhet (dvs. ett totalt förvaltad kapital) som i slutet av 2015 uppgick till drygt 3 000 miljarder kronor.⁴² Men då är endast de Sverigeregistrerade fonderna inräknade. Därutöver tillkommer fonder som är registrerade i andra länder och tillgängliga på den svenska marknaden.

Konkurrensverket har tidigare i rapporten *Den svenska fondmarknaden – en fördjupning* (2015:8) analyserat den svenska fondmarknaden mer i detalj. I detta avsnitt redogörs översiktligt för de iakttagelser som gjordes i rapporten.

6.1 Marknadsaktörer

Tillstånd att bedriva fondverksamhet i Sverige kan ges antingen för förvaltning av värdepappersfonder eller för förvaltning av alternativa investeringsfonder.⁴³

År 2014 fanns det över 1 200 aktörer med tillstånd att bedriva verksamhet i Sverige, varav den stora merparten var utlandsregistrerade. Det är dock flera av fondbolagen/förvaltarna som ingår i samma koncern. Om istället antalet koncerner på fondmarknaden skulle beräknas så skulle antalet aktörer bli betydligt färre.

---

⁴² SCB (Investeringsfonder, tillgångar och skulder).

⁴³ Se lagen (2004:46) om värdepappersfonder och Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2013:9) om värdepappersfonder, samt lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder och Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2013:10) om alternativa investeringsfonder.

Antalet bolag på den svenska fondmarknaden har successivt ökat de senaste åren. Det beror framför allt på en kraftig ökning av fondbolag registrerade i andra länder än Sverige.⁴⁴

De fyra storbankskoncernerna är verksamma på fondmarknaden både när det gäller produktdistribution och egen fondbolagsverksamhet (dvs. fondförvaltning). De Sverigeregistrerade fondbolagen, som har tillstånden för fondförvaltningsverksamheten i Sverige och som fonderna huvudsakligen sorterar under, är Handelsbanken Fonder AB, SEB Investment Management AB och Swedbank Robur Fonder AB. Nordeas fondverksamhet är primärt registrerad i Finland.⁴⁵

6.2 Marknadsandelar

I Konkurrensverket (2015a) kunde det konstateras att de fyra storbankernas fondbolag innehar en stor del av den svenska fondmarknaden, sett till andelen förvaltad kapital, med en sammanlagd marknadsandel om drygt 55 procent år 2015.⁴⁶ Det allra största fondbolaget är Swedbank Robur med en marknadsandel om knappt 30 procent samma år.

Även om de storbankernas fondbolag fortfarande innehar en stor del av marknaden är det en kraftig nedgång sedan början av 2000-talet då de hade en sammanlagd marknadsandel om drygt 80 procent (se *figur 12*).

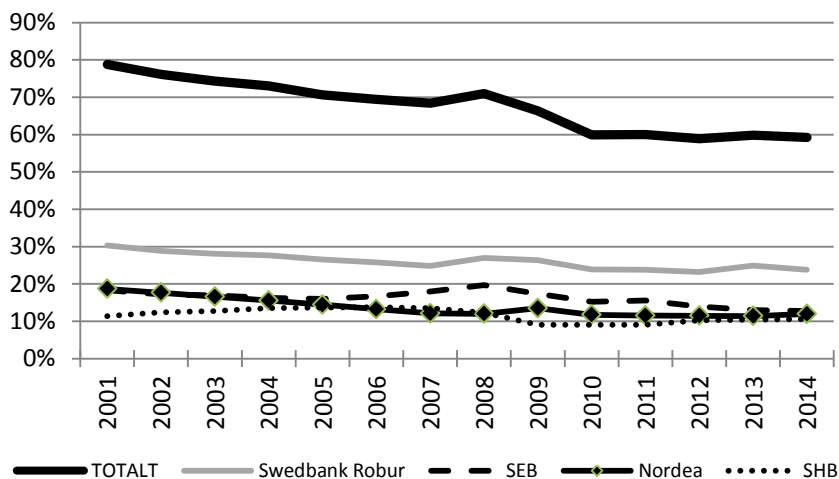
---

⁴⁴ Konkurrensverket (2015a).

⁴⁵ Finansinspektionen (Företagsregistret).

⁴⁶ Marknadsandelen avser Sverigeregistrerade fonder.

Figur 12 Marknadsandelar för storbankskoncernernas fondbolag, 2001–2014

Anm.: I termer av andel av sammanlagd fondförmögenhet. Marknadsandelarna avser situationen i slutet på respektive år.

SPP ingår i statistiken under de år bolaget ingick i Handelsbankens koncern.

Källa: Riksbanken (Den svenska finansmarknaden)/MoneyMate, egna beräkningar.

Några förklaringar till bankernas dominans på marknaden kan vara att de kan erbjuda sina kunder andra kompletterande finansiella tjänster med tillhörande rabatter, exempelvis bolån eller rådgivning vid fondhandel, samt att deras fondbolag har tillgång till koncernintern produktdistribution via kontorsnäten. Detta innebär en stor potentiell kundbas och minskade distributionskostnader. Marknaden karaktäriseras generellt också av stordriftsfördelar.

Storbankskoncernernas fondkunder tenderar dessutom att vara mindre rörliga på fondmarknaden än övriga kunder, vilket kan bidra till att upprätthålla marknadsandelarna. Bankernas kunder sparar främst i fonder som förvaltas av koncernens egna fondbolag och har också i stor utsträckning endast fonder förvaltade av denna

aktör, till skillnad från att även spara i kompletterande fonder hos externa aktörer.⁴⁷

Medelhög marknadskoncentration

I Konkurrensverket (2015a) beräknades det s.k. Herfindahl-Hirschman indexet (HHI), vilket är ett mått på marknadens koncentrationsgrad, till 1 220 för år 2015.⁴⁸ Detta är ungefär samma indexvärde som beräknats även för åren 2011–2013 och indikerar att marknaden de senaste åren kännetecknats av en medelhög koncentrationsgrad. Koncentrationsgraden är högre i premiepensions-systemet än för den ”reguljära” fondmarknaden, om än fortfarande klassificerad som medelhög i båda fallen. Det finns ett relativt stort antal aktörer med lägre marknadsandelar.

Mer om konkurrenssituationen

Överlag så kännetecknas den svenska fondmarknaden av en ökad internationell konkurrens de senaste åren, vilket till stor del beror på en ökad internationell harmonisering av regleringen på området. Dessutom indikerar sjunkande förvaltningsavgifter de senaste åren att konkurrenssituationen har ökat. Tidigare har avgiftsnivåerna varit relativt stabila över tid.

---

⁴⁷ Konkurrensverket (2015b).

⁴⁸ HHI beräknas som summan av företagens kvadrerade marknadsandelar. HHI varierar från nära noll (om marknaden är atomistisk) till 10 000 (vid rena monopol). En tumregel är att ett HHI-värde lägre än 1 000 anger en låg koncentrationsgrad, ett värde mellan 1 000 och 1 800 en medelhög koncentration och ett värde över 1 800 en hög grad av koncentration på marknaden.

Även kundernas rörlighet mellan olika fonder verkar ha ökat de senaste åren, vilket också är en viktig faktor för en väl fungerande konkurrens. Införandet av det s.k. investeringssparkontot (ISK), vilket är en kontoform som möjliggör fondbyten utan realisationsvinstbeskattning, kan vara en bidragande orsak till den ökade kundrörligheten. Merparten av allt nettosparande går nämligen numera in via ISK, främst på bekostnad av direktsparandet.

Ett annat utmärkande drag för den svenska fondmarknaden är att åtminstone privatkunderna verkar ha låg priskänslighet.⁴⁹ Detta till trots verkar konkurrenssituationen på marknaden alltså ha ökat de senaste åren.

Branschen som helhet förefaller kännetecknas av relativt höga vinstmarginaler. De mindre fondbolagen tenderar dock att ha en något svårare ekonomisk situation än de större bolagen. Detta beror bl.a. på avsaknad av koncernintern produktdistribution och att marknaden karaktäriseras av stordriftsfördelar.⁵⁰

---

⁴⁹ Konkurrensverket (2015b).

⁵⁰ Konkurrensverket (2015a).

7 Livförsäkringsmarknaden

Försäkringsmarknaden kan delas upp i de övergripande försäkringstyperna skadeförsäkringar och livförsäkringar, varav de fyra storbankerna i huvudsak bedriver verksamhet inom den sistnämnda. Livförsäkringar kan i sin tur delas in i olika undergrupper, exempelvis i fondförsäkringar och traditionella livförsäkringar. De traditionella livförsäkringarna ger en garanterad minimiavkastning, medan fondförsäkringarnas avkastning bestäms av de enskilda fondernas utveckling. En livförsäkring kan således vara både en försäkringsprodukt och en långsiktig sparprodukt, där försäkringstagaren har en fordran på det kapital som försäkringsbolaget förvaltar.⁵¹ En annan uppdelning kan vara i tjänstepensionsförsäkringar, privata pensionsförsäkringar, kapitalförsäkringar, grupp-livförsäkringar och sjuk- och olycksfallsförsäkringar.

Livförsäkringsmarknaden är, liksom fondmarknaden, en stor marknad. Vid utgången av år 2014 var livförsäkringsföretagens totala tillgångar (balansomslutning) 3 390 miljarder kronor.⁵²

För att främja konkurrensen på livförsäkringsmarknaden har Konkurrensverket tidigare framhållit vikten av en fungerande flytträtt. Med hänsyn till livförsäkringars långsiktiga karaktär är det viktigt att det finns förutsättningar för konkurrens inte enbart vid tidpunkten för tecknandet av en försäkring utan även under avtalstiden. Detta genom att försäkringstagare har möjlighet att byta försäkringsbolag utan orimliga kostnader. Avgifter i samband med återköp och flytt bör bestämmas utifrån bolagets kostnader för detta.⁵³

---

⁵¹ Riksbanken (2015d).

⁵² SCB (2015).

⁵³ Konkurrensverket, remissvar på *Förstärkt försäkringstagarskydd* (SOU 2012:64), dnr 612/2012.

7.1 Marknadsaktörer

De fyra storbankerna driver i huvudsak sin verksamhet på marknaden genom dotterbolagen Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv (traditionell livförsäkring), Fondförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv (fondförsäkring),⁵⁴ Handelsbanken Liv Försäkringsaktiebolag, Nordea Livförsäkring Sverige AB och Swedbank Försäkring AB.

På livförsäkringsmarknaden finns både vinstutdelande aktiebolag, aktiebolag drivna enligt ömsesidiga principer (ibland även kallade hybridbolag) och helt ömsesidiga bolag. De två sistnämnda bolagsformerna är s.k. icke-vinstutdelande bolag, där försäkringstagarna själva äger det egna kapitalet och tar den finansiella risken. Det kan t.ex. innebära att pensionsutbetalningarna sänks om det uppstår underskott. När det gäller de vinstutdelande aktiebolagen är det istället aktieägarna som tar den finansiella risken, inte försäkringstagarna.⁵⁵

Förutom SEB:s livförsäkringsbolag för traditionella livförsäkringar – Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv, är samtliga av de fyra storbankernas livförsäkringsbolag vinstutdelande aktiebolag.

Det finns omkring 30 svenska försäkringsbolag med tillstånd att bedriva verksamhet inom livförsäkringar i Sverige. Därtill finns det ett 10-tal utländska filialer och agenturer.⁵⁶ Det finns också ett antal s.k. understödsföreningar. Dessa bedriver dock inte affärsmässig försäkringsrörelse.

---

⁵⁴ Numera SEB Pension och Försäkring AB.

⁵⁵ Riksbanken (2015d).

⁵⁶ Finansinspektionen (Företagsregistret).

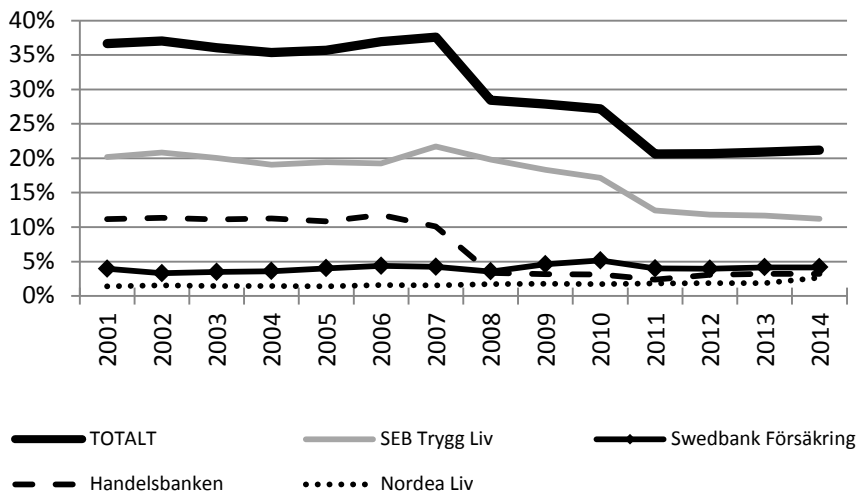
7.2 Marknadsandelar

Det finns olika sätt att beräkna livförsäkringsbolagens marknadsandelar. En vanligt förekommande metod är att använda bolagens respektive andelar av de totala premieinbetalningarna (premieinkomsterna). Nackdelen med detta tillvägagångssätt är att dessa inbetalningar är relaterade till en viss tidsperiod och inte säger något om den totala ställningen. Ett livförsäkringsbolag kan under en period haft ett relativt lågt inflöde av premier, men fortfarande ha en stark ställning på marknaden med anledning av försäkringar som är tecknade innan den aktuella perioden.

Ett annat sätt att beräkna marknadsandelarna är att istället använda bolagens respektive andelar av de totala placeringstillgångarna. Detta görs i *figur 13* för de fyra storbankernas livförsäkringsbolag. Marknadsandelar beräknade på detta vis inkluderar dock även värdeförändringar över tid, vilket inte premieinkomsterna gör.

Figur 13 Marknadsandelar för storbankskoncernernas livförsäkringsbolag, 2001–2014

Anm.: Avser ställningen för placeringstillgångarna gällande fondförsäkringar och traditionella livförsäkringar i slutet av respektive år. Avtalsförsäkringar är exkluderade.

Handelsbankens tidsserie inkluderar SPP Liv t.o.m. år 2007.

Swedbank Försäkring hette tidigare Robur Försäkring.

Källa: Svensk Försäkring, egna bearbetningar.

Storbankernas totala marknadsandelar har sjunkit relativt kraftigt sedan år 2007. Detta beror dock främst på att SPP Liv fram till dess ingick i Handelsbankens koncern. SEB Trygg Liv har emellertid också upplevt en minskad marknadsandel sedan 2007.

Om premieinkomsterna för både nya och gamla försäkringar istället användes för att beräkna marknadsandelarna skulle bankerna totalt ha haft en marknadsandel om 27,3 procent i slutet av år 2014,⁵⁷ dvs. något högre än vad som var fallet i *figur 13*.

⁵⁷ Svensk Försäkring/Finansinspektionen. Avser inbetalda premier tolv månader tillbaka i tiden.

De fem största livförsäkringsbolagen/koncernerna hade drygt 60 av marknaden år 2014, i termer av inbetalda premier. Dessa bolag är Folksam, Skandia, Alecta, AMF Pension och SEB Trygg Liv.⁵⁸

7.3 Nyckeltal för dotterbolagen

En traditionell resultaträkning i ett livförsäkringsbolag kan uppfattas som svår att överblicka och analysera. Därför har livförsäkringsbolag ofta förenklade resultaträkningar i sina årsredovisningar som ett komplement till de vanliga resultaträkningarna. Detta innebär också att vissa traditionella nyckeltal kan vara olämpliga att använda för att exempelvis studera bolagens lönsamhet.

I *tabell 9* redovisas några utvalda nyckeltal för de fyra storbankernas livförsäkringsbolag under de senaste åren (2011–2014). Det är en period då den sammanlagda marknadsandelen verkar ha stabiliserats från den tidigare nedåtgående trenden (se *figur 13*).

---

⁵⁸ Svensk Försäkring (2015).

Tabell 9 Utvalda nyckeltal för storbankskoncernernas primära livförsäkringsbolag, medelvärden år 2011–2014

	Handels- banken Liv Försäkrings- aktiebolag	Nordea Livförsäkring Sverige AB	SEB Pen- sion och Försäk- ring AB *	Swedbank Försäkring AB	MEDEL
Avkastning eget kapital, %	9,1	12,1	12,8	21,6	13,9
Solvenskvot	5,86	1,77	2,23	1,47	2,83
Placeringstillgångar, mkr **	16 381	39 129	13 497	13 378	16 013
Premieinkomster, mkr	587	223	763	564	534
Resultat före bokslutsdis- positioner och skatt, mkr	610	379	1 791	564	836

Anm.: Samtliga värden är ovägda medelvärden.

* Tidigare Fondförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv. Observera att bolaget har uppdraget att utföra försäkringsadministration även för det traditionella livförsäkringsbolaget Gamla Livförsäkringsaktiebolaget SEB Trygg Liv. Notera också att merparten av placeringstillgångarna återfinns i det traditionella livförsäkringsbolaget.

** Endast de placeringstillgångar som aktieägarna bär placeringsrisk för.

Källa: Respektive bolags årsredovisningar, egna beräkningar.

Det kan utifrån figuren konstateras att bankernas livbolag skiljer sig från varandra i vissa avseenden under den aktuella tidsperioden. Swedbank Försäkring har exempelvis haft en högre genomsnittlig avkastning på eget kapital under perioden än de övriga. Handelsbanken Liv Försäkringsaktiebolag har å andra sidan haft en högre genomsnittlig solvenskvot (kapitalbas⁵⁹ i förhållande till kapitalkrav enligt Solvensregelverket). SEB Pension och Försäkring har haft de högsta genomsnittliga premieinkomsterna och högst genomsnittligt resultat under perioden. Nordea Livförsäkring Sverige har haft de största genomsnittliga placeringstillgångarna.

⁵⁹ Kapitalbasen omfattar eget kapital och obeskattade reserver. Därutöver kan Finansinspektionen medge att andra poster, exempelvis förlagslån, får räknas in.

8 Övriga marknader

Utöver de stora delmarknader som redogjorts för i föregående kapitel är de fyra storbankskoncernerna även aktiva på ett antal mindre marknader. Några av dessa berörs kort i detta kapitel.

8.1 Betaltjänster

Vad som avses med betaltjänster definieras i lagen (2010:751) om betaltjänster. Det handlar bl.a. om tjänster som gör det möjligt att sätta in och ta ut kontanter från ett betalkonto samt de transaktioner som krävs för förvaltning av kontot, genomförande av betalningstransaktioner, utfärdande av kontokort eller andra betalningsinstrument, inlösen av transaktionsbelopp där ett betalningsinstrument har använts, penningöverföring m.m.

Den aktör som omsätter betaltjänster för motsvarande mer än 3 miljoner euro per månad måste ha tillstånd från Finansinspektionen för att få driva verksamheten och kallas i lagen för betalningsinstitut. Den som omsätter ett lägre belopp kan ansöka om att undantas från tillståndsplikt och kallas för registrerad betaltjänstleverantör. Därtill finns betaltjänstombud, vilka inte behöver tillstånd, utan endast registrering hos Finansinspektionen.

I slutet av 2015 fanns 29 svenska och 202 utländska betalningsinstitut med tillstånd att bedriva verksamhet i Sverige. Vidare fanns det 63 registrerade betaltjänstleverantörer. Därtill fanns ett antal

utländska filialer med tillstånd, samt ett antal bolag som anmält gränsöverskridande handel.⁶⁰

De större bankerna kan ofta erbjuda sina kunder en mängd olika betalningslösningar, exempelvis bank- och kreditkort, Swish, betalningar via internet- och mobilbank, utlandsbetalningar och andra typer av digitala betalningslösningar. Även tjänster som t.ex. rör cash management, finansiering eller valutor kan finnas med i utbudet. För företagskunder kan det också i vissa fall finnas möjlighet att koppla sitt affärssystem direkt till banken, istället för det mer traditionella systemet där betalningsfiler laddas upp till internetbanken eller att använda en koppling till Bankgiro/Plusgiro.

Betaltjänstmarknaden kännetecknas överlag av olika typer av samarbeten mellan bankerna kring infrastrukturer. Några exempel är Bankgirot, Bankomat, Bankernas Depå AB och Swish. Därtill finns även de internationella betalkortssamarbetena Visa och MasterCard.

De senaste åren har betaltjänstmarknadens karaktär förändrats relativt kraftigt, exempelvis på grund av teknologisk utveckling.⁶¹ Nya, mindre aktörer har växt fram inom olika delar av betalningskedjan. Vissa av dem konkurrerar direkt med bankernas verksamheter på området och andra kanske mer utgör ett komplement till, eller en utveckling av, befintliga betalningsstrukturer.

Riksbanken har tidigare delat in de utmanande betaltjänstleverantörerna på massbetalningsmarknaden i tre olika grupper;⁶²

---

⁶⁰ Finansinspektionen (Företagsregistret).

⁶¹ Se även *avsnitt 9.2*.

⁶² Riksbanken (2013).

- 1) **Telekomoperatörer:** etablerade telekomoperatörer som är intresserade av att få sina kunder att använda mobilen för fler tjänster, i det här fallet betalningar.
- 2) **Teknikinnovatörer:** aktörer som baserar sina betaltjänster på ny teknik och på så vis skapar nya betaltjänster.
- 3) **Processinnovatörer:** aktörer som förändrar eller skapar nya processer i betalningskedjan. Dessa kan inte sägas erbjuda nya betaltjänster eftersom de förlitar sig på de redan existerande. Istället rationaliserar de processerna för slutanvändarna. Flera av dem erbjuder också indrivning av skulder, vilket gör att de har fakturalösningar som ett viktigt erbjudande då fakturering och indrivning av skulder är två närliggande verksamheter. Processinnovatörerna kan i sin tur delas upp i:
  - a. De som fokuserar på internethandeln, bär risken och erbjuder tjänster kring kreditgivning och indrivning.
  - b. De som fokuserar på mottagarnas behov, ofta rationalisering av mottagarens fakturerings- och betalningsprocesser, och erbjuder systemlösningar.

8.2 Värdepappersrörelser

Tillstånd för värdepappersrörelse kan ges av Finansinspektionen för åtta olika slags verksamheter:⁶³

---

⁶³ Lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden.

1. Mottagande och vidarebefordran av order i fråga om ett eller flera finansiella instrument.
2. Utförande av order avseende finansiella instrument på kunders uppdrag.
3. Handel med finansiella instrument för egen räkning (s.k. egenhandel).
4. Diskretionär portföljförvaltning avseende finansiella instrument.
5. Investeringsrådgivning till kund avseende finansiella instrument.
6. Garantigivning avseende finansiella instrument och placering av finansiella instrument med ett fast åtagande (s.k. market making).
7. Placering av finansiella instrument utan fast åtagande.
8. Drift av handelsplattformar.

Aktörer som bedriver värdepappersrörelse brukar betecknas värdepappersinstitut. Dessa kan i sin tur grovt delas in i värdepappersbolag och kreditinstitut.

I slutet av 2014 hade 25 av 38 bankaktiebolag och 47 av 48 sparbanker tillstånd att driva värdepappersrörelse i någon form. Vid tidpunkten hade totalt 186 svenska företag ett eller flera tillstånd att bedriva värdepappersrörelse, varav drygt 60 procent var värdepappersbolag medan de övriga huvudsakligen var kreditinstitut. De fyra storbankerna tillhör de bolag som innehar flest tillstånd.⁶⁴

I slutet av år 2014 uppgick samtliga värdepappersbolags samlade balansomslutningar till drygt 12 miljarder kronor.⁶⁵ Då är dock inte kreditinstitutens värdepappersrörelser inräknade.

---

⁶⁴ Riksbanken (2015d).

⁶⁵ Riksbanken (2015d).

8.3 Finansbolagstjänster

Samtliga fyra storbanker bedriver s.k. finansbolagsverksamhet, antingen via separata dotterbolag (Handelsbanken Finans AB och Nordea Finans AB) eller integrerat i banken (SEB och Swedbank).⁶⁶ Det handlar exempelvis om leasing, factoring och avbetalningsfinansiering.⁶⁷ Kunderna består av både hushåll och företag.

Eftersom finansbolagsverksamheten kan röra ett flertal olika tjänster så konkurrerar storbankerna både med andra större finansbolag och med mindre aktörer som har specialiserat sig inom någon specifik tjänst.

Vissa finansbolag ägs av icke-finansiella företag. I dessa fall utgör de ett komplement till den ordinarie verksamheten genom att erbjuda möjlighet till finansiering till sina kunder. Ett exempel är de stora biltillverkarna. Andra finansbolag har inriktat sig på kreditgivning till en särskild sektor, exempelvis Svensk Exportkredit (SEK) och Kommuninvest i Sverige AB.⁶⁸

Finansbolagen brukar inkluderas i den bredare kategorin kreditmarknadsbolag. Där ingår bl.a. även hypoteksbolagen. I slutet av 2015 fanns det 36 kreditmarknadsbolag med tillstånd att bedriva verksamhet i Sverige. Därtill fanns det några få utländska filialer och ett 30-tal utländska kreditmarknadsbolag som anmält gränsöverskridande handel.⁶⁹

---

⁶⁶ I Swedbanks fall fusionerades Swedbank Finans AB med moderbolaget under år 2014. SEB Finans AB fusionerades med moderbolaget redan år 2007.

⁶⁷ Se exempelvis Bankföreningen (2015).

⁶⁸ Riksbanken (2015d).

⁶⁹ Finansinspektionen (Företagsregistret).

Antalet finansbolag är överlag färre nu än på 1980-talet, då det fanns som flest. Detta berodde på att det tidigare fanns restriktioner som begränsade bankernas möjligheter till utlåning. Genom att bilda finansbolag, som inte omfattades av restriktionerna, ökade bankerna sina utlåningsmöjligheter.⁷⁰

Tillsammans hade finansbolagen tillgångar på nästan 300 miljarder kronor i slutet av 2015,⁷¹ varav de bankägda var de största. De senaste bokslutsåren (2011–2014) har Handelsbanken Finans AB och Nordea Finans AB haft sammanlagda tillgångar på ungefär 100 miljarder kronor. Swedbank Finans AB hade tillgångar på drygt 25 miljarder kronor innan fusionen med moderbolaget år 2014. SEB Finans AB hade tillgångar på strax under 40 miljarder kronor innan fusionen med moderbolaget år 2007.⁷²

8.4 Rådgivning, konsultation och andra tjänster

Utöver tidigare beskrivna verksamheter bedriver storbankerna på olika håll inom koncernerna rådgivning, konsultation och andra typer av finansiella och juridiska tjänster gentemot både privatkunder och företag. Det kan handla om allt från placeringsrådgivning till privatpersoner till att hjälpa företag med förvärv eller börsintroduktioner.

Eftersom dessa typer av tjänster spänner över ett stort antal verksamheter är det svårt att kvantifiera bidraget av dem på ett enhetligt sätt för de fyra storbankerna. Tjänsteutbudet varierar också något mellan de olika bankerna.

---

⁷⁰ Riksbanken (2015d).

⁷¹ SCB (Finansmarknadsstatistik).

⁷² InfoTorg.

9 Allmänt om konkurrenssituationen

I detta kapitel redogörs kortfattat för några av de faktorer som har betydelse för konkurrenssituationen på den svenska bankmarknaden.⁷³

9.1 Inträdesbarriärer

Bankmarknaden kännetecknas av relativt höga inträdesbarriärer, vilket får betydelse för konkurrenssituationen på marknaden. Flera av dessa barriärer identifierades i Konkurrensverket (2013). Det handlade bl.a. om stordriftsfördelar, inlåsnings effekter, infrastruktursamarbeten och regleringar. I detta avsnitt utvecklas vissa av dessa aspekter ytterligare.

Tillträde till betalsystemen av stor vikt för nya aktörer

Den svenska bankmarknaden kännetecknas, som tidigare nämnts, av olika typer av samarbeten mellan bankerna kring infrastrukturer för till exempel betalningsförmedlingstjänster.

Förekomsten av nätverkseffekter och stordriftsfördelar i produktionen leder till att samarbeten mellan aktörer kan medföra effektivitetsvinster. Även ur konsumenthänseende finns det stora fördelar med att det inte byggs upp parallella system för till exempel kontantuttag. Samtidigt kan samarbeten underlätta samordning och informationsutbyte inom andra områden och leda till konkurrens-

---

⁷³ Se även Konkurrensverket (2013).

begränsande effekter. Samarbetsavtal måste därför ägnas särskild uppmärksamhet ur konkurrenshänseende och följas noga.

För att en ny aktör på bankmarknaden ska kunna konkurrera med de etablerade aktörerna är det alltså viktigt att denne får tillgång till de generella betalsystemen (exempelvis Bankgiro- och betalkort-samarbetena) på rimliga villkor. Konkurrensverket har tidigare föreslagit att det bör lagstiftas om objektiva, proportionerliga och icke-diskriminerande tillträdesregler till systemen.⁷⁴ Detta just för att säkerställa tillgången för nyetablerade aktörer.

Regleringars utformning har betydelse för konkurrensen

Bankverksamhet regleras primärt i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse och förordningen (2004:329) om bank- och finansieringsrörelse. Sedan kan det tillkomma regleringar som behöver följas, beroende på vilka verksamheter en bank vill bedriva. Det handlar exempelvis om regler för kapitaltäckning, finansiell rådgivning, utgivning av säkerställda obligationer, åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, insättningsgaranti, betaltjänster m.m.

Hur regleringen på en viss marknad utformas kommer att ha betydelse för inträdesmöjligheterna på den aktuella marknaden. En stor och/eller krånglig regelbörda ställer högre krav på regelefterlevnad och innebär en större inträdesbarriär för nya aktörer, särskilt mindre sådana.

Utöver att påverka inträdesmöjligheterna kan regleringar också snedvrider incitament och utgöra hinder för redan etablerade

---

⁷⁴ Konkurrensverket (2013), Konkurrensverket (2009) och Konkurrensverket (2006).

företags expansioner. Ur konkurrenshänseende är det generellt önskvärt att regelmässiga skillnader mellan företag som verkar på samma marknad inte blir för stora, eftersom det kan skapa skilda förutsättningar för bolagens möjligheter att bedriva sin verksamhet.

Som nämndes inledningsvis i rapporten är storbankerna i viss utsträckning särreglerade jämfört med andra banker verksamma på den svenska marknaden. Det gäller exempelvis kapitalnivåkraven med anledning av deras bedömda systemviktighet.

Konkurrensverket har tidigare anfört att konsekvenserna för konkurrenssituationen av de samlade kapitalnivåkraven måste beaktas djupare, eftersom det torde kunna få effekter för exempelvis prisbildning och konsumtionsmönster. Kraftigt skilda krav mellan aktörer skapar också snedvridningseffekter. Med anledning av dessa aspekter ställde sig Konkurrensverket tveksamt till att i alltför stor utsträckning välja att på nationell nivå aktivera de icke-obligatoriska kraven (exempelvis den kontracykliska kapitalbufferten). De svenska bankerna har redan innan bufferten sammantaget mycket högre kapitalkrav på sig än banker i många andra länder. Även om varje enskilt kapitalkrav i sig kan vara motiverat med hänsyn till den finansiella stabiliteten kan det ändå leda till att de samlade kapitalkraven blir onödigt betungande.⁷⁵

Det bör enligt Konkurrensverket generellt finnas en strävan att försöka åstadkomma likvärdiga, objektiva och transparenta kapitalkrav för företagen. Med detta inte sagt att det inte kan vara motiverat att ha högre kapitalkrav på de systemviktiga instituten. Det är dock ofta en svår balansgång mellan finansiell stabilitet och goda förutsättningar för konkurrens.

---

⁷⁵ Konkurrensverket, remissvar på Finansinspektionens promemoria *Kapitalkrav för svenska banker*, dnr 337/2014.

Högre kapitalkrav ska emellertid också innebära att de konkurrensnedvridningar som har funnits tidigare till följd av statliga garantier elimineras. Detta är något som Konkurrensverket välkomnar. Finansinspektionen har tidigare uppskattat att värdet av den implicita statsgarantin till de fyra storbankerna är betydande, men att nivån har gått ned något de senaste åren med anledning av bl.a. högre kapital- och likviditetskrav. Det årliga värdet uppskattades till mellan 6 och 14 miljarder kronor under år 2014.⁷⁶

Ett annat fall där Konkurrensverket påtalade snedvridningseffekter inom den svenska banksektorn var när det gällde EU-kommissionens förordningsförslag om strukturförändringar i kreditinstitut som byggde på den s.k. Liikanenrapporten. Förslaget innebär, då vissa tröskelvärden uppnås, en tvingande skyldighet att genomföra en strukturell separation av verksamheten i en kärnbanksrörelse och en tradingrörelse, vilket leder till stora skillnader mellan de aktörer som omfattas (främst de större bankerna) och de som inte omfattas.⁷⁷ Förslaget bereds fortfarande inom EU.

Låg kundlöslighet försvårar för nya aktörer

I Konkurrensverket (2013) konstaterades att det fortfarande är ovanligt att flytta ett befintligt engagemang till en annan bank och att detta bl.a. kunde förklaras av bristande intresse för och kunskaper om finansiella tjänster, indirekta byteskostnader, transaktionskostnader och inlärningskostnader.

---

⁷⁶ Finansinspektionen (2015d).

⁷⁷ Konkurrensverket, remissvar på EU-kommissionens konsultation avseende förordningsförslaget om strukturförändringar i kreditinstitut ("Liikanen"), dnr 102/2014.

En låg kundrörlighet försvårar för nya aktörer som vill försöka öka sina marknadsandelar inom något eller flera segment. Det är således viktigt ur konkurrenshänseende att det finns goda förutsättningar för både privat- och företagskunder som vill byta bank, exempelvis genom att den administrativa hanteringen inte är för betungande för kunden.

Att kundrörligheten är låg är dock inte unikt för den svenska bankmarknaden utan vanligt förekommande inom hela EU, åtminstone när det gäller finansiella tjänster gentemot privatkunder.⁷⁸

9.2 Utmaningar och trender

Bankmarknaden förefaller överlag vara i förändring på flera olika fronter, mycket på grund av olika typer av innovationer. Denna marknadsförändring ger utrymme för nya aktörer och ställer krav på de existerande bankernas affärsmodeller. Några av dessa utmaningar och trender redogörs för här.

Digitala lösningar och nya aktörer växer fram

Ett exempel där strukturförändringarna är påtagliga är inom området massbetalningar, där bankerna i hög grad är verksamma. Kontant användningen minskar successivt medan betalningar med kort, giro och autogiro ökar.⁷⁹ Likaså ökar de elektroniska betalningarna. Den stora spridningen av ny teknik förändrar hushållens köpmön-

---

⁷⁸ Europeiska kommissionen (2015).

⁷⁹ Riksbanken (2013).

ster och betalningsbehov. Bankerna som länge dominerat betalningsmarknaden möter nu konkurrens från nya aktörer.⁸⁰

Denna digitala utveckling är inte unik för varken den svenska betaltjänstmarknaden, eller den svenska bankmarknaden i stort. Under hösten 2015 anordnade exempelvis OECD:s konkurrenskommitté en hearing om "disruptive innovation in the financial sector", där fokus var peer-to-peer lån, crowdfunding, virtuella valutor samt innovativa betalnings- och valutaväxlingslösningar.⁸¹

Även i det här fallet har regleringarnas utformning stor betydelse. Det kan ofta vara en svår balansgång mellan att förhindra direkt problematiska verksamheter och, avsiktligt eller oavsiktligt, råka begränsa potentiellt fördelaktiga verksamheter. Även om lagstiftningen kan syfta till att exempelvis upprätthålla finansiell stabilitet eller att skydda konsumenter så kan den samtidigt utgöra hinder för nya företag med önskvärda produkter att etablera sig på marknaden, eller påföra kostnader på redan etablerade företag som i förlängningen t.o.m. kan leda till att dessa lämnar marknaden.⁸²

De teknologiska framstegen inom området kan bl.a. innebära ökade möjligheter till transaktioner över landsgränserna, förbättra jämförbarheten mellan olika finansiella produkter och öka bytesfrekvensen bland kunderna. Det är heller inte längre bara traditionella finansiella aktörer som verkar inom de olika delmarknaderna, utan även andra typer av aktörer (t.ex. företag som primärt är verksamma inom sociala medier).⁸³

---

⁸⁰ Segendorf & Wretman (2015).

⁸¹ OECD (2015).

⁸² Ibid.

⁸³ Europeiska kommissionen (2015).

Överlag är den s.k. FinTech-sektorn (finansiell teknologi) kraftigt växande runt om i världen, så även i Sverige. Stockholm placerar sig på andra plats (efter London) bland städer inom EU som attraherat mest kapital i sektorn de senaste åren. Under år 2014 uppskattas investeringarna i FinTech-bolag i Stockholm ha uppgått till 18 procent av de totala FinTech-investeringarna i hela Europa under samma år. Det är just betalningslösningar som står för huvuddelen av investeringarna.⁸⁴

Företag använder alternativ till bankfinansiering i större utsträckning

Framväxten av alternativa finansieringsformer kan ha inverkan på konkurrenssituationen och effektiviteten på finansmarknaden, eftersom det kan möjliggöra finansiering även i de fall banklån inte är möjligt.

Att ge ut obligationer är till exempel ett alternativ för företag som vill minska sitt beroende av banklån och diversifiera sin finansiering. Sedan år 2011 har företagen i allt större utsträckning ersatt banklån med just företagsobligationer. Såväl den utestående volymen som antalet emittenter har ökat. Mycket talar också för att marknaden kommer att fortsätta växa framöver.⁸⁵

Bankerna fortsätter dock att ha en viktig roll på primär- och sekundärmarknaden för företagsobligationer då de hjälper företagen både med emittering och med förmedling till investerare. Det är framförallt de fyra storbankskoncernerna och Danske Bank som företräder emittenterna på den svenska marknaden. De täckte till-

---

⁸⁴ Wesley-James, Ingram, Källstrand & Teigland (2015).

⁸⁵ Bonthron (2014).

sammans 83 procent av de totala volymerna som emitterades år 2014. På sekundärmarknaden bidrar bankerna sedan till omsättningen genom att sammanföra säljare och köpare, samt genom att själva handla.⁸⁶

Ett annat alternativ till finansiering är s.k. gräsrotsfinansiering (crowdfunding). Det kan exempelvis handla om affärsidéer som inte beviljas lån av traditionella kreditinstitut. Än så länge utgör emellertid denna finansieringsform en mycket liten del av den svenska finansmarknaden, även om det är svårt att hitta samlade uppgifter om den exakta omfattningen. Statistik från några av de större plattformarna indikerar att tillväxten är hög. Det är också troligt att gräsrotsfinansieringsformen kommer att fortsätta växa framöver.⁸⁷

Finansiering via riskkapital är ytterligare ett alternativ till lån från kreditinstitut eller andra delar av marknaden. Riskkapitalinvesteringar i tidiga och tillväxtfaser i Sverige visar dock en tydligt nedåtgående trend sedan 2008.⁸⁸

Ökad internationalisering och rörlighet över gränserna

Det finansiella tjänsteområdet tenderar överlag att gå mot ökad internationalisering. Detta mycket på grund av harmoniserad lagstiftning mellan EU-länder på området. Ett exempel är den s.k. kapitalmarknadsunionen som syftar till att undanröja hinder för gränsöverskridande investeringar och underlätta företagets finansieringsmöjligheter, inte minst när det gäller små- och medelstora

---

⁸⁶ Bonthron (2014).

⁸⁷ Finansinspektionen (2015c).

⁸⁸ Tillväxtanalys (2013).

företag. Ett annat exempel är det s.k. betaltjänstdirektivet (Payment Service Directive, PSD) som syftar till att göra det enklare för företag som tillhandahåller betaltjänster att konkurrera över gränserna och därmed kunna erbjuda konsumenterna bättre och billigare tjänster.

Av MiFID II (Markets in Financial Instruments Directive) följer också ökad egenmakt för Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (European Securities and Markets Authority, Esma) att i samråd med Europeiska bankmyndigheten (European Banking Authority, Eba) och Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten (European Insurance and Occupational Pension Authority, Eiopa) utveckla riktlinjer för försäljning av finansiella produkter över gränserna.

Än så länge är dock kundrörligheten (bytesfrekvensen mellan olika aktörer) överlag låg inom EU när det gäller finansiella tjänster gentemot privatkunder. Samtidigt är det ett område där kunderna är som mest missnöjda när det kommer till service, så potential för ökad rörlighet finns.⁸⁹

Därtill finns initiativ som primärt berör euroområdet, exempelvis Single Euro Payments Area (SEPA) och den s.k. Bankunionen, vilket är ett paket som består av flera delar.

---

⁸⁹ Europeiska kommissionen (2015).

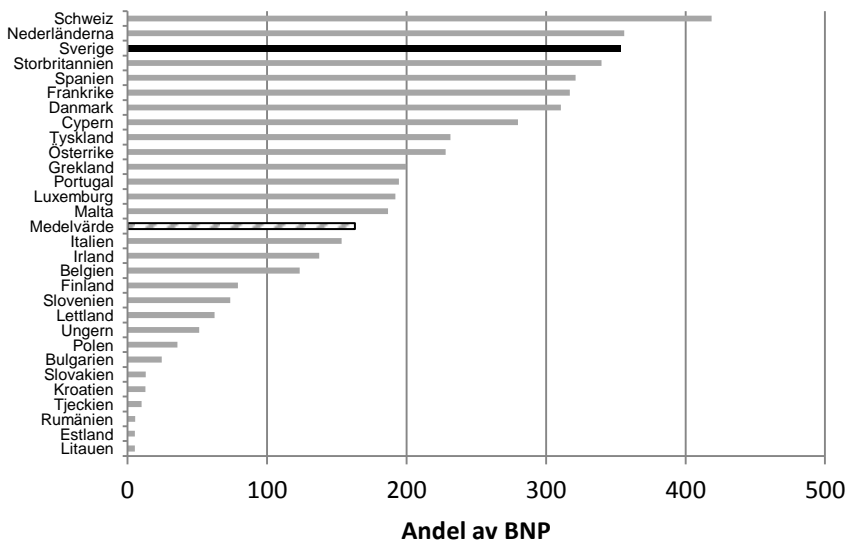
10 Internationell utblick

Den svenska bankmarknaden är i hög grad koncentrerad till de fyra storbankskoncernerna. Men hur ser det ut i andra länder? I detta kapitel belyses kortfattat den svenska banksektorn i ett internationellt perspektiv.

10.1 Bankernas totala tillgångar i olika länder

Sverige har överlag en stor banksektor, sett till bankernas totala tillgångar som andel av BNP. Det är bara Schweiz och Nederländerna som har större banksektorer än Sverige. I *figur 14* illustreras förhållandet för ett flertal europeiska länder år 2014.

Figur 14 Bankernas totala tillgångar i förhållande till BNP, år 2014

Anm.: I tillgångarna inkluderas landets bankkoncerners samtliga tillgångar, det vill säga både tillgångar inom och utom landet.

Källa: Riksbanken (2015c).

När det gäller de övriga nordiska länderna så kan konstateras att Danmarks banksektors totala tillgångar motsvarar drygt tre gånger landets BNP, medan Finlands banksektor är betydligt mindre. Den motsvarar knappt dubbla landets BNP.

De totala tillgångarna som andel av BNP säger emellertid ingenting om hur marknadskoncentrationen ser ut på respektive marknad. Tillgångarna kan vara fördelade mellan ett flertal mindre eller ett fåtal större marknadsaktörer. För att studera koncentrationen krävs andra metoder (se *avsnitt 10.3*).

10.2 Systemviktiga institut i olika länder

En indikation på antalet "storbanker" som verkar i olika länder kan fås genom att titta på antalet systemviktiga institut som har identifierats i respektive land. Detta redovisas i *tabell 10*.

Som tidigare nämnts är Sveriges fyra storbanker klassificerade som övriga systemviktiga institut (O-SII), varav Nordea är klassificerad som globalt systemviktigt institut (G-SII). Det placerar Sverige, tillsammans med bl.a. Finland, i gruppen av länder som har något färre systemviktiga institut än övriga.

Tabell 10   **Antal systemviktiga institut (SII) i några länder, år 2015**

	Antal O-SII	varav G-SII
Belgien	8	0
Danmark	6	0
Estland	2	0
Finland	4	0
Frankrike	6	4
Grekland	4	0
Irland	2	0
Italien	3	1
Lettland	6	0
Litauen	4	0
Luxemburg	6	0
Malta	3	0
Nederländerna	5	1
Portugal	7	0
Rumänien	9	0
Slovakien	5	0
Slovenien	8	0
Spanien	6	2
Storbritannien	16	4
Sverige	4	1
Tjeckien	7	0
Tyskland	ej ännu fastställt	1

Källa: Europeiska systemrisknämnden (ESRB), Bank of England (Prudential Regulation Authority, PRA).

10.3 Marknadskoncentration i olika länder

Marknadskoncentrationen, mätt både som andelar av totala tillgångar för de fem största kreditinstituten i respektive land och enligt Herfindahl-Hirschman Index (HHI),⁹⁰ har ökat generellt inom EU jämfört med hur situationen såg ut innan den ekonomiska

⁹⁰ HHI beräknas som summan av företagens kvadrerade marknadsandelar. HHI varierar från nära noll (om marknaden är atomistisk) till 10 000 (vid rena monopol). En tumregel är att ett HHI-värde lägre än 1 000 anger en låg koncentrationsgrad, ett värde mellan 1 000 och 1 800 en medelhög koncentration och ett värde över 1 800 en hög grad av koncentration.

krisen som utbröt 2008. Detta har exempelvis skett i Grekland, Spanien, Malta, Litauen, Tyskland och Italien. I några få fall har emellertid koncentrationen minskat under samma period, exempelvis i Estland, Belgien och Slovenien

I de större länderna, som Frankrike, Tyskland och Italien, tenderar bankmarknaden att vara mer fragmenterad och präglas av starka spar- och kooperationsbanker. Detta medför också att koncentrationen tenderar att vara lägre i dessa länder. På motsatt sätt finns det en tendens att bankmarknaden i mindre länder, som exempelvis Cypern, Estland, Finland, Grekland och Litauen, är mindre fragmenterad och mer koncentrerad. Undantagen är Österrike och Luxemburg.

I slutet av 2014 sträckte sig marknadskoncentrationen (mätt som andelar av totala tillgångar för de fem största kreditinstituten) från nästan 95 procent i Grekland ned till omkring 32 procent i Tyskland och Luxemburg.⁹¹

I *tabell 11* redovisas marknadskoncentrationen för bankmarknaden i samtliga EU-länder år 2014.

---

⁹¹ ECB (2015).

Tabell 11 Marknadskoncentration och totala tillgångar för de största kreditinstituten i olika EU-länder, år 2014

	HHI	Andelar av totala tillgångar, de fem största
Belgien	982	65,8
Bulgarien	836	55,0
Cypern	1 303	63,4
Danmark	1 190	68,1
Estland	2 445	89,9
Finland	3 310	79,8
Frankrike	584	47,6
Grekland	2 195	94,1
Irland	677	47,6
Italien	424	40,7
Kroatien	1 364	72,3
Lettland	1 001	63,6
Litauen	1 818	85,7
Luxemburg	329	32,0
Malta	1 648	81,5
Nederländerna	2 131	85,0
Polen	656	48,3
Portugal	1 164	69,2
Rumänien	797	54,2
Slovakien	1 221	70,7
Slovenien	1 026	55,6
Spanien	839	58,3
Storbritannien	462	38,9
Sverige	880	58,5
Tjeckien	949	61,3
Tyskland	301	32,4
Ungern	905	52,5
Österrike	412	36,8
MEDEL (ovägt)	1 137	61,0

Anm.: I beräkning av HHI ingår samtliga kreditinstitut i respektive land som har tillstånd att bedriva bankverksamhet. Notera att beräkningen avser endast bankernas moderbolag.

Källa: ECB.

Det kan utifrån tabellen konstateras att marknadskoncentrationen för den svenska bankmarknaden är lägre än EU-genomsnittet. HHI-värdet har i Sverige varierat mellan som lägst 760 och som högst 953 under perioden 1997–2014. Dock ingår inte dotterbolag (exem-

pelvis storbankernas stora hypoteks- och finansbolag) i beräkningen, utan endast moderbolag, vilket innebär att HHI-värdet underskattas.

11 Slutsatser

Syftet med den här rapporten har varit att beskriva de fyra storbankskoncernernas olika verksamheter och översiktligt redogöra för hur konkurrenssituationen ser ut på några av de olika delmarknader där de är verksamma. De marknader som har berörts är in- och upplåningsmarknaden, kreditmarknaden, fondmarknaden, livförsäkringsmarknaden, betaltjänstmarknaden, värdepappersmarknaden och de mindre delmarknader som faller inom ramen för finansbolagstjänsterna. Därtill bedriver de stora bankkoncernerna bl.a. rådgivning, konsultation och andra typer av finansiella och juridiska tjänster.

För samtliga av de fyra koncernerna utgjorde räntenettet den största delen (i genomsnitt lite mer än hälften) av de samlade intäkterna under verksamhetsåret 2015. Det innebär att det var in- och utlåningen som genererade de största intäkterna till koncernerna. Därefter var det provisionsnettot som i genomsnitt uppgick till drygt en fjärdedel av intäkterna.

Storbankskoncernernas ställning är mycket stark på kreditmarknaden, både när det gäller hushållsutlåning (vilken till allra största del består av bolån) och företagsutlåning, med sammanlagda marknadsandelar kring 70 procent. Detta trots att det finns relativt många verksamma aktörer på marknaden, vilket kan vara ett tecken på att det finns en bristande kundrörlighet. På bolånesidan indikerar kraftigt ökade bruttomarginaler för storbankerna de senaste åren att priskonkurrensen kan ha minskat. Samtidigt kan de ökade kapitalkraven ha gjort bankernas finansieringskostnader högre, vilket också kan bidra till att förklara den ökade bruttomarginalen.

Även när det gäller in- och upplåning har de fyra storbankskoncernerna en mycket stark ställning. Deras sammanlagda marknadsandel har dock sjunkit jämfört med i början av 2000-talet.

Betaltjänster, värdepappersrörelse och finansbolagstjänster är andra verksamheter där storbankerna har en stark ställning. Inom dessa verksamheter är antalet verksamma företag, och därmed potentiella konkurrenter, relativt få jämfört med andra delmarknader.

När det gäller fondmarknaden och livförsäkringsmarknaden har storbankernas marknadsandelar minskat relativt kraftigt de senaste 15 åren. På fondmarknaden bedöms konkurrenssituationen överlag ha ökat de senaste åren, medan livförsäkringsmarknaden fortfarande är relativt koncentrerad till några få större försäkringsbolag.

På ett mer övergripande plan kännetecknas den svenska bankmarknaden av relativt höga inträdesbarriärer, vilket får betydelse för konkurrenssituationen på marknaden. Bankmarknaden förefaller dock överlag vara i förändring på flera olika fronter, mycket pga. olika typer av innovationer. Många digitala lösningar och nya aktörer växer fram. Dessutom verkar det som om många företag använder alternativ till bankfinansiering i större utsträckning än tidigare. Det finns också en trend mot ökad internationalisering av bankmarknaden. Sammantaget ger denna marknadsutveckling utrymme för nya aktörer och ställer krav på de existerande bankernas affärsmodeller.

I ett internationellt perspektiv är den svenska banksektorn stor i jämförelse med i andra europeiska länder. Mätt som andel av BNP uppgår bankernas totala tillgångar till 3,5 gånger Sveriges BNP, medan EU-snittet uppgår till knappt 2 gånger BNP. Det är bara

Schweiz och Nederländerna som har större banksektorer i förhållande till BNP än Sverige.

När det gäller antalet systemviktiga institut, vilket kan ses som en indikation på antalet "storbanker", i olika europeiska länder placerar sig Sverige (tillsammans med bl.a. Finland) bland de länder som har något färre systemviktiga institut än övriga.

Marknadskoncentration mätt som HHI har av Europeiska centralbanken (ECB) bedömts vara lägre på den svenska bankmarknaden än den genomsnittliga europeiska nivån. Dock ingår inte dotterbolag (exempelvis eventuella hypoteks- och finansbolag) i beräkningen, vilket innebär att HHI-värdet underskattas.

Bankmarknaden tenderar överlag i mindre länder, som exempelvis Cypern, Estland, Finland, Grekland och Litauen, att vara mindre fragmenterad och mer koncentrerad. Undantagen är Österrike och Luxemburg.

Referenser

Bankföreningen (2015), *Finansbolagens verksamhet*. 2015-06-30.

Bonthron (2014), "Utvecklingen på den svenska marknaden för företagsobligationer". Riksbanken. *Ekonomiska kommentarer*, nr. 7, 2014.

ECB (2015), *Report on financial structures*. Oktober 2015.

ECB (2010), *Beyond RoE: How to measure bank performance*. Appendix to the report on EU banking structures. September 2010.

Europeiska kommissionen (2015), *Green Paper on retail financial services – Better products, more choice, and greater opportunities for consumers and businesses*. COM(2015) 630 final. 10 december 2015.

Finansinspektionen (2015a), *Identifiering av och kapitalbuffertpåslag för övriga systemviktiga institut (O–SII)*. Promemoria, 2015-10-12.

Finansinspektionen (2015b), *Kapitalbuffert för globalt systemviktiga institut*. Beslut, 2015-06-22.

Finansinspektionen (2015c), *Gräsrotsfinansiering i Sverige – en kartläggning*. 15 december 2015.

Finansinspektionen (2015d), *Den implicita statliga garantin till systemviktiga banker*. FI-analys 2015:1. 28 april 2015.

Finansinspektionen (2015e), *Den framtida utformningen av bankernas kapitalkrav*. Promemoria, 2015-07-03.

Konkurrensverket (2015a), *Den svenska fondmarknaden – en fördjupning*. Rapport 2015:8.

Konkurrensverket (2015b), *Kundrärlighet på fondmarknaden. Kundens rörelsemönster och drivkrafter för fondhandlande*. Av Karl Lundvall på uppdrag av Konkurrensverket. Uppdragsforskningsrapport 2015:6.

Konkurrensverket, remissvar på Finansinspektionens förslag till föreskrifter och allmänna råd om information om ränta på bostadskrediter, dnr 620/2014.

Konkurrensverket, remissvar på Finansinspektionens promemoria *Kapitalkrav för svenska banker*, dnr 337/2014.

Konkurrensverket, remissvar på EU-kommissionens konsultation avseende förordningsförslaget om strukturförändringar i kreditinstitut ("Liikanen"), dnr 102/2014.

Konkurrensverket (2013), *Konkurrensen på den finansiella tjänstemarknaden – inlåning, bolån och fonder*. Rapport 2013:4.

Konkurrensverket, remissvar på *Förstärkt försäkringstagar skydd* (SOU 2012:64), dnr 612/2012.

Konkurrensverket (2009), *Konkurrensen i Sverige - Åtgärder för bättre konkurrens*. Rapport 2009:4.

Konkurrensverket (2006), *Tillträdesvillkor för betalssystem – skillnader för små och stora banker*. Rapport 2006:1.

OECD (2015), "Hearing on Disruptive Innovation in the Financial Sector". Note by the Secretariat. Working Party No. 2 on Competition and Regulation. DAF/COMP/WP2(2015)9. 26 oktober 2015.

Riksbanken (2015a), *Strukturomvandling i det finansiella systemet*. Riksbanksstudier, februari 2015.

Riksbanken (2015b), *Finansiell infrastruktur 2015*. Mars 2015.

Riksbanken (2015c), *Finansiell stabilitet*. Rapport 2015:2.

Riksbanken (2015d), *Den svenska finansmarknaden 2015*. Augusti 2015.

Riksbanken (2014), *Från ax till limpa: den svenska bolånemarknaden och dess roll i det finansiella systemet*. Riksbanksstudier, april 2014.

Riksbanken (2013), *Den svenska massbetalningsmarknaden*. Riksbanksstudier, juni 2013.

SCB (2015), *Försäkringsföretagen under 2014*. Statistiska meddelanden. FM 12 SM 1503.

Segendorf & Wretman (2015), "Den svenska betalningsmarknaden i förvandling". Riksbanken. *Penning- och valutapolitik*, 2015:3.

Svensk Försäkring (2015), *Svensk försäkring i siffror 2014*. Preliminära uppgifter för verksamhetsåret 2014.

Tillväxtanalys (2013), *Risikapitalmarknaden i Sverige 2013*. Statistik 2013:07.

Wesley-James, Ingram, Källstrand & Teigland (2015), "Stockholm FinTech – An overview of the FinTech sector in the greater Stockholm region". Stockholm School of Economics (SSE). Juni 2015.

Bilaga 1 Banker med tillstånd i Sverige

Tabell 12 Banker med tillstånd att bedriva verksamhet i Sverige, år 2015

Bolag	Typ
Aareal Bank AG Tyskland, filial Stockholm	Utländsk filial
Amfa Bank AB	Svenskt BAB
Avanza Bank AB	Svenskt BAB
Bank of China (Luxembourg) S.A. Stockholm filial	Utländsk filial
Barclays Bank PLC filial Stockholm	Utländsk filial
Bergslagens Sparbank AB	Svenskt BAB
BIGBANK AS Sverige Filial	Utländsk filial
Bjursås Sparbank	Sparbank
BNP Paribas Fortis SA/NV, Bankfilial Sverige	Utländsk filial
Carnegie Investment Bank AB	Svenskt BAB
Catella Bank Filial	Utländsk filial
Citibank International Limited (England) Sverige filial	Utländsk filial
Collector Bank AB	Svenskt BAB
Crédit Agricole Corporate and Investment Bank (Frankrike) Sverige Filial	Utländsk filial
Credit Suisse International, (UK) Bank Sweden Branch (filial)	Utländsk filial
Dalslands Sparbank	Sparbank
Danske Bank A/S, Danmark, Sverige Filial	Utländsk filial
Deutsche Bank AG bankfilial Stockholm	Utländsk filial
DNB Bank ASA, filial Sverige	Utländsk filial
EIKA KREDITTBANK AS FILIAL SVERIGE	Utländsk filial
Ekeby Sparbank	Sparbank
Ekobanken medlemsbank	Medlemsbank
Erik Penser Bankaktiebolag	Svenskt BAB
Evli Bank ABP, Stockholmsfilial/ Evli Bank Plc, Stockholmsfilial	Utländsk filial
Falkenbergs Sparbank	Sparbank
Forex Bank Aktiebolag	Svenskt BAB
Fryksdalens Sparbank	Sparbank
Hälsinglands Sparbank	Sparbank
Häradssparbanken Mönsterås	Sparbank
Högsby Sparbank	Sparbank
ICA Banken AB	Svenskt BAB
Ikano Bank AB (publ)	Svenskt BAB
Ivetofta Sparbank i Bromölla	Sparbank
J.P. Morgan Europe Limited (UK), Stockholm Bankfilial	Utländsk filial
J.P. Morgan Securities plc - Stockholm Bankfilial	Utländsk filial
JAK Medlemsbank	Medlemsbank
Kinda-Ydre Sparbank	Sparbank
Laholms Sparbank	Sparbank

forts.

Bolag	Typ
Landshypotek Bank Aktiebolag	Svenskt BAB
Lekebergs Sparbank	Sparbank
Leksands Sparbank	Sparbank
Lån & Spar Sverige, bankfilial	Utländsk filial
Länsförsäkringar Bank Aktiebolag (publ)	Svenskt BAB
Lönneberga-Tuna-Vena Sparbank	Sparbank
Marginalen Bank Bankaktiebolag	Svenskt BAB
Markaryds sparbank	Sparbank
MedMera Bank Aktiebolag	Svenskt BAB
Mjölbackss Sparbank	Sparbank
Nordax Bank AB (publ)	Svenskt BAB
Nordea Bank AB	Svenskt BAB
Nordnet Bank AB	Svenskt BAB
Norrbärke Sparbank	Sparbank
Northern Trust Global Services Ltd (UK) Sweden Filial	Utländsk filial
Närs sparbank	Sparbank
OK-Q8 Bank AB	Svenskt BAB
Orusts Sparbank	Sparbank
PBB Deutsche Pfandbriefbank AG Stockholm Filial (branch)	Utländsk filial
Renault Finance Nordic bankfilial till RCI Banque SA Frankrike	Utländsk filial
Resurs Bank Aktiebolag	Svenskt BAB
Roslagens Sparbank	Sparbank
Sala Sparbank	Sparbank
Santander Consumer Bank AS Norge, Sverige Filial	Utländsk filial
SBAB Bank AB (publ)	Svenskt BAB
SEB Kort Bank AB	Svenskt BAB
Sidensjö sparbank	Sparbank
Skandiabanken Aktiebolag (publ)	Svenskt BAB
Skandinaviska Enskilda Banken AB	Svenskt BAB
Skurups Sparbank	Sparbank
Snapphanebygdens Sparbank	Sparbank
Sparbanken Alingsås AB	Svenskt BAB
Sparbanken Boken	Sparbank
Sparbanken Eken AB	Svenskt BAB
Sparbanken Gotland	Sparbank
Sparbanken Göinge AB	Svenskt BAB
Sparbanken i Enköping	Sparbank
Sparbanken i Karlshamn	Sparbank
Sparbanken Lidköping AB	Svenskt BAB
Sparbanken Nord	Sparbank
Sparbanken Rekarne AB	Svenskt BAB
Sparbanken Skaraborg AB	Svenskt BAB
Sparbanken Skåne AB (publ)	Svenskt BAB
Sparbanken Syd	Sparbank
Sparbanken Tanum	Sparbank

forts.

Bolag	Typ
Sparbanken Tranemo	Sparbank
Sparbanken Västra Mälardalen	Sparbank
Standard Chartered Bank (United Kingdom) filial Sverige	Utländsk filial
Swedbank AB	Svenskt BAB
Swedbank Sjuhärads AB	Svenskt BAB
Svenska Handelsbanken AB	Svenskt BAB
Södra Dalarnas Sparbank	Sparbank
Södra Hestra Sparbank	Sparbank
Sölvesborg-Mjällby Sparbank	Sparbank
Sörmlands Sparbank	Sparbank
TF Bank AB	Svenskt BAB
The Royal Bank of Scotland plc UK Nordic filial	Utländsk filial
Tidaholms Sparbank	Sparbank
Tjustbygdens Sparbank Bankaktiebolag	Svenskt BAB
Tjörns Sparbank	Sparbank
Toyota Kreditbank GmbH Tyskland, Sverige Filial	Utländsk filial
UBS (Luxembourg) S.A. Sweden Bankfilial	Utländsk filial
UBS AG Switzerland Stockholm Bankfilial	Utländsk filial
UBS Limited UK Stockholm Bankfilial	Utländsk filial
Ulricehamns Sparbank	Sparbank
Vadstena Sparbank	Sparbank
VALDEMARSVIKS SPARBANK	Sparbank
Varbergs Sparbank AB (publ)	Svenskt BAB
Westra Wermlands Sparbank	Sparbank
Vimmerby Sparbank AB	Svenskt BAB
Virserums Sparbank	Sparbank
Volvofinans Bank AB	Svenskt BAB
Ålandsbanken Abp (Finland),svensk filial	Utländsk filial
Ålems Sparbank	Sparbank
Åse Viste Sparbank	Sparbank
Ätvidabergs Sparbank	Sparbank
Ölands Bank AB	Svenskt BAB

Källa: Finansinspektionen (Företagsregistret).

Bilaga 2 Nordea Bank AB

Tabell 13 Moderbolaget Nordea Banks direktägda dotterbolag, december 2014

Bolag	Nationalitet	Ägarandel
Inrec UAB	LT	100
Lidosta RE, SIA	LV	100
Nordea Bank Danmark A/S	DK	100
Nordea Bank Finland Plc	FI	100
Nordea Bank Norge ASA	NO	100
Nordea Bank SA	LU	100
Nordea Do Brasil Representacoes Ltda	BR	100
Nordea Ejendomsinvestering A/S	DK	100
Nordea Fastigheter AB	SE	100
Nordea Finans Sverige AB	SE	100
Nordea Fund OY	FI	100
Nordea Hypotek AB	SE	100
Nordea Hästen Fastighetsförvaltning AB	SE	100
Nordea Investment Management AB	SE	100
Nordea IT Polska Sp Zoo	PL	100
Nordea Life Holding AB	SE	100
Nordea Nordic Baltic 1 AB	SE	100
Nordea Putten Fastighetsförvaltning AB	SE	100
Nordic Baltic Holding (NBH) AB	SE	100
PKProperties Intl Corp	US	100
Promano Est OU	EE	100
Promano Lat SIA	LV	100
Promano Lit UAB	LT	100
Promyshlennaya Companiya Vestkon, OOO	RU	100
Realm SIA	LV	100
Recurso, UAB	LT	100
Uus Sadama 11 OU	EE	100

Anm.: Utöver dessa dotterbolag finns också dotterbolag som ägs indirekt av moderbolaget via ovanstående dotterbolag. Totalt ingick 208 företag i koncernen under det aktuella året.

Källa: InfoTorg.

Bilaga 3 Skandinaviska Enskilda Banken AB

Tabell 14 Moderbolaget Skandinaviska Enskilda Bankens
direktägda dotterbolag, december 2014

Bolag	Nationalitet	Ägarandel
Aktiv Placering Aktiebolag	SE	100
Baltectus BV	NL	100
Domena Property Sp Zoo	NL	100
Enskilda Kapitalförvaltning SEB AB	SE	100
Försäkringsaktiebolaget Skandinaviska Enskilda Captive	SE	100
Interscan Servicios de Consult. Ltda	BR	100
Key Asset Management (UK) Ltd	GB	100
Meropa, AB	SE	100
Möller Bilfinans AS	NO	51
Njord AS	NO	100
Parkeringshuset Lasarettet HGB Kommanditbolag	SE	99
Postep Property Sp Zoo	PL	100
Repono Holding AB	SE	100
SEB AG	DE	100
SEB Asset Management America Inc	GB	100
SEB Asset Management SA	LU	100
SEB Bank JSC	RU	100
SEB Banka AS	LV	100
SEB Bankas AB	LT	100
SEB Corporate Bank PJSC	UA	100
SEB Enskilda UAB	LT	100
SEB Fondbolag Finland Ab	FI	100
SEB Fund Service SA	LU	100
SEB Förvaltnings AB	SE	100
SEB Hong Kong Trade Services Ltd	HK	100
SEB Internal Supplier AB	SE	100
SEB Investment Management AB	SE	100
SEB Kapitalförvaltning Finland Ab	FI	100
SEB Kort Bank AB	SE	100
SEB Leasing OY	FI	100
SEB Pank AS	EE	100
SEB Portföljförvaltnings AB	SE	100
SEB Securities Inc	US	100
SEB Strategic Investments AB	SE	100
SEB Trygg Liv Holding AB *	SE	100

forts.

Bolag	Nationalitet	Ägarandel
Skandinaviska Enskilda Banken SA	LU	100
Skandinaviska Enskilda Ltd	GB	100
Skandinaviska Kreditaktiebolaget	SE	100

Anm.: Utöver dessa dotterbolag finns också dotterbolag som ägs indirekt av moderbolaget via ovanstående dotterbolag. Totalt ingick 77 företag i koncernen under det aktuella året.

* Numera SEB Life and Pension Holding AB.

Källa: InfoTorg.

Bilaga 4 Svenska Handelsbanken AB

Tabell 15 Moderbolaget Svenska Handelsbankens direktägda dotterbolag, december 2014

Bolag	Nationalitet	Ägarandel
Blå stugan i Stockholm AB	SE	100
Bruna stugan i Stockholm AB *	SE	100
EFN Ekonomikanalen AB	SE	100
Ejendomsselskabet af 1/5 2009 A/S	DK	100
Forva AS	NO	100
Handel och Industri, AB	SE	100
Handelsbanken Finans AB	SE	100
Handelsbanken Liv Försäkringsaktiebolag	SE	100
Handelsbanken Markets Securities , Inc	US	100
Handelsbanken Mezzanine Management AB	SE	100
Handelsbanken Skadeförsäkrings AB	SE	100
Handelsbankens Fondbolagsförvaltning AB	SE	100
Heartwood Wealth Group Ltd	GB	100
Heartwood Wealth Management Ltd	GB	100
Lejontrappan AB	SE	100
Lila stugan i Stockholm AB	SE	100
Lokalbolig A/S	DK	66
Rådstuplass 4 ASA	NO	100
Sil (Nominees) Ltd	GB	100
Stadshypotek AB	SE	100
Svenska Handelsbanken Representacoes (Brasil) Ltda	BR	99
Svenska Property Nominees Ltd	GB	100
Svenska RE SA	LU	100

Anm.: Utöver dessa dotterbolag finns också dotterbolag som ägs indirekt av moderbolaget via ovanstående dotterbolag. Totalt ingick 42 företag i koncernen under det aktuella året.

* Numera Ecster AB.

Källa: InfoTorg.

Bilaga 5 Swedbank AB

Tabell 16 Moderbolaget Swedbanks direktägda dotterbolag, december 2014

Bolag	Nationalitet	Ägarandel i %
ATM Holding AB	SE	70
Bankernas Kontantkort CASH Sverige Aktiebolag	SE	100
Bart AB	SE	100
DocHotel i Stockholm AB	SE	100
Ektornet AB	SE	100
FR & R Invest AB	SE	100
FRiR RUS OOO	RU	100
FriSpar Företagskredit AB	SE	100
Khansa Leasing OOO	RU	100
Sparbanken Öresund AB	SE	100
Sparia Försäkringsaktiebolag	SE	100
Sparia Group Försäkrings AB	SE	100
Swedbank AB	LT	100
Swedbank Administration AB	SE	100
Swedbank AS	EE	100
Swedbank AS	LV	100
Swedbank First Securities LLC	US	100
Swedbank Franchise AB	SE	100
Swedbank Försäkring AB	SE	100
Swedbank Hypotek AB	SE	100
Swedbank (Luxembourg) S.A.,	LU	100
Swedbank Management Company S.A.	LU	100
Swedbank och Sparbankerna Mobile Solutions AB	SE	100
Swedbank Robur AB	SE	100
Ölands Bank AB	SE	60

Anm.: Utöver dessa dotterbolag finns också dotterbolag som ägs indirekt av moderbolaget via ovanstående dotterbolag. Totalt ingick 65 företag i koncernen under det aktuella året.

Källa: InfoTorg.

Bilaga 6 Kreditbetyg

Tabell 17 Kreditbetyg enligt olika ratinginstitut, februari 2016

Bolag	Fitch		Moody's		Standard & Poor's	
	<i>Kort</i>	<i>Lång</i>	<i>Kort</i>	<i>Lång</i>	<i>Kort</i>	<i>Lång</i>
Nordea Bank AB	F1+	AA-	P-1	Aa3	A-1+	AA-
Svenska Handelsbanken AB	F1+	AA-	P-1	Aa2	A-1+	AA-
Skandinaviska Enskilda Banken AB	F1	A+	P-1	Aa3	A-1	A+
Swedbank AB	F1	A+	P-1	Aa3	A-1+	AA-

Källa: Respektive banks hemsida.

Bankerna spelar en stor och viktig roll i det finansiella systemet och i samhället i stort. Om konkurrensen på bankmarknaden är bristfällig kan det även påverka förutsättningarna i andra sektorer.

De fyra storbankskoncernerna har en särskilt stark ställning på den svenska marknaden. Syftet med den här rapporten är att beskriva deras olika verksamheter och översiktligt redogöra för konkurrenssituationen inom de olika marknaderna. Fokus ligger på de stora verksamheterna in- och upplåning, krediter, fonder och livförsäkringar, men även övriga marknader berörs.

Adress 103 85 Stockholm

Telefon 08-700 16 00

Fax 08-24 55 43

konkurrensverket@kkv.se

www.konkurrensverket.se